

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

СПЕУНЫ КАРАВАЙ

**Жлобiн
жыве
цяпер
прадчуваннем
Рэспубліканскага
фестывалю-
кірмашу
працаўнікоў
вёскі**

**"Дажынкi-2013".
У хлебаробскім
свяце возьме
ўдзел і народны
вакальны
ансамбль
"Сузор'е"
з аграгарадка
"Кароткавічы".**

Фота Мікалая СЕМЯНЦА

С. 2

**Твор "за так":
чаму ад яго
адмаўляюцца?**

С. 4—5

**Велатур
па "белых
плямах"**

С. 10—11

**Тэатральны
форум:
сегменты,
лініі, зігзагі**

С. 7

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Беларусы свету

ФАКТ вяртання артэфакта

Сiмвалiчна, што пад час нядаўняга, чацвёртага па лiку, пасяджэння Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа, на яким, сярод iншага, абмяркоувалiся магчымасцi нашых суайчынiкаў па прасоўваннi iнтарэсаў Рэспублiкi Беларусь за мяжой, адбылося вяртанне ўнiкальных гiстарычных дакументаў часоў Вялiкага Княства Лiтоўскага.

**Сенсацыйны
ракурс
пасяджэння
Савета**

Акрамя таго, мы плануем прывезцi з Расiі хаця б на некаторы час арыгiнал Друцкага Евангелля — рукапiсны помнiк XII — XIII ст., якi будзе экспанаванца на Магiлёўшчыне, а таксама ў Нацыянальнай бiблiятэцы Беларусi.

— Было б цудоўна зрабiць яго факсiмiльнае выданне...

— Сапраўды, зараз разглядаецца такi варыянт i, магчыма, неўзабаве ў Беларусь вернецца страчаны некалькi стагоддзям таму ўнiкальны артэфакт нашай гiсторыi.

— Пад час першага пасяджэння Кансультацыйнага савета вы казалi пра магчымасць стварэння ў Маскве беларускага iнстытута. Наколькi актуальныя гэтыя словы сёння?

— Ад гэтай iдэi мы не адмовiлiся, але, тым не менш, з-за пэўных прычын пакуль адтэрмiнавалi вырашэнне гэтага пытання на перспектыву. Магу сказаць, што ўжо распрацавана канцэпцыя ўстановы. Гэта будзе своеасаблiвы даследчы цэнтр...

(Працяг тэмы — на стар. 6.)

Карэспандэнт "К" скарыстаўся магчымасцю пагутарыць з iнiцыятарам праекта, кiраўнiком Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаномii "Беларусы Расii" Валерыем КАЗАКОВЫМ.

— Наколькi каштоўныя артэфакты вярнуць нашай краiне?

— Гэта старажытныя лiсьмовыя акты, якiя прымалiся Вярхоўным трыбуналам на тэрыторыi Вялiкага Княства Лiтоўскага ў другой палове XVII стагоддзя. Вярнуць артэфакты — грамадзянскiя прысуды. Гэта тыя дакументы, якiя паказваюць, што ў той час на нашых беларускiх

землях iснавала грунтоўная юрыдычная практыка. У прыватнасцi, тое або iншае рашэнне суда вынослася згодна са Статутам Вялiкага Княства. Дакумент каштоўны i тым, што напiсаны на старабеларускай мове лацiнкай, але пры гэтым, што iкава, падпiс быў зроблены нашым шляхцiчам кiрылiцай.

— Вяртанне старадаўнiх актаў — iнiцыятыва менавiта Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаномii "Беларусы Расii"?

— Так. Я i мае калегi неаднаразова задумвалiся наконт таго, што многiя з такiх дакументальных

крынiц сёння раскiданы па свеце. У тым лiку багата iх у прыватных калекцыях на тэрыторыi Расii. Наша арганiзацыя iмкнецца выявiць такiя дакументы, выкупiць ды перадаць iх беларускаму боку.

Пры гэтым пры перадачы беларускаму боку часам "усплывае" шмат iкавых фактаў. Да прыкладу, летась мы ўрчылi Музею гiсторыi горада Магiлёва экзэмпляр Статута Вялiкага Княства, выданы на польскай мове ў Вiльнi. Так, у ратушы адбылася сустрэча каштоўнага дакумента з нашчадкам аднаго з ягоных старадаўнiх першапачат-

ковых уладальнiкаў. Iкава, што iм аказаўся беларускi парламентарый Iгар Марзалюк...

— Цi можам мы чакаць у будучым сустрэчы з каштоўнымi гiстарычнымi артэфактамі на Бацкiаўшчыне?

— Безумоўна! Спадзяюся, у нас атрымаецца арганiзаваць у Нясвiжскiм палацы выстаўку падарункаў нашых вяльможаў маскоўскiм князям з фондаў Дзяржаўнага гiстарычнага музея Расii. Падобнага праекта яшчэ нiколі не было. Упэўнены, што гэта дасць штуршок у выяўленнi страчаных беларускiх каштоўнасцей.

Дні культуры

Падарункі для Літвы

Учора распачаліся Дні культуры Беларусі ў Літве, якія працягнуцца ўсю восень. Першымі "да суседзяў з падарункамі" рушылі музыканты. Следом адправяцца і тэатры.

У Мастоцкай галерэі Саюза мастакоў Літвы адкрылася выстаўка твораў сучасных беларускіх мастакоў, якія жывуць і працуюць у Літве. А сёння ў розных літоўскіх гарадах адбудуцца адначасова два выбітныя канцэрты. Гродзенскі камерны аркестр на чале з Уладзімірам Борматавым будзе граць у Плунге — у рамках VIII Міжнароднага фестывалю імя М.К. Агінскага. Акадэмічны хор Белтэлерадыёкампаніі пад кіраўніцтвам Паўла Шпелева сёння і заўтра выступіць у касцёлах Вільнюса ды Каўнаса.

— Мы падрыхтавалі, — распавёў Павел Шпелеў, — сольнае аддзяленне беларускай духоўнай музыкі канца XIX — пачатку XXI стагоддзя. Гэта творы Канстанціна Горскага, Андрэя Бандарэнкі, Сяргея Бугасова, Віктара Капыцько, Сяргея Янковіча, Аліны Безенсон, Эмілія Наско, Ірыны Дзянісавай ды іншых. Расклад паездкі даволі шчыльны: акрамя вячэрняга Вільнюскага выступлення, назаўтра ўдзельнічаем там у ранішняй службе — і адразу едем у Каўнас. Нам вельмі прыемна і пацэсна выступаць у Літве — яшчэ і таму, што гэта дадаткова сімвалізуе "генетычныя карані" нашага калектыву з літоўскімі харавымі традыцыямі. Усім шанаваны Віктар Роўда, які ўзначальваў наш калектыв да сваіх апошніх дзён, вучыўся ў Вільнюсе, потым шмат гадоў ездзіў на літоўскія святы "Спеўнае поле", марыў праводзіць такія і ў Беларусі. Таму гэтую паездку ў Літву мы прысвячаем яшчэ і памяці выдатнага Майстра...

Н.Б.

Эксклюзіў

І бронзавая птушка, і касмічны апарат...

18 верасня ў Музеі сучаснай беларускай дзяржаўнасці адкрылася выстаўка "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь". Выстаўка падарункаў Рэспубліцы Беларусь уключае ў сябе прадметы, падараныя кіраўніцтву краіны лідарамі дзяржаў, дыпламатамі, грамадскімі дзеячамі ды арганізацыямі з розных краін.

Гэта і памятнаыя медалі ад Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі Уладзіміра Пуціна, прысвечаныя 200-й гадавіне вайны 1812 г., і каштоўная скарбонка з Карэйскай Рэспублікі, а таксама "Самарскі крыж" — галоўны элемент вядомага сцяга — сімвала Узброеных Сіл Балгарыі ды іншыя падарункі, што сімвалізуюць добрасуседскую знешнюю палітыку Рэспублікі Беларусь.

Усяго ў рамках выставачнага праекта — узнагароды з 12 краін. Не хапае экспанатаў толькі з двух кантынентаў — Аўстраліі і Афрыкі. На выстаўцы дэманструюцца копіі скіфскіх упрыгожанняў IV стагоддзя, якія былі падараны кіраўніцтву нашай краіны Урадам Украіны. Шмат падарункаў — з краін Азіі: Індыі, Інданезіі, Карэі, В'етнама, Кітая. Да прыкладу, з апошняй краіны — макет касмічнага спадарожніка. Адзін з найбольш незвычайных падарункаў — стылізаваная бронзавая фігурка птушкі — копія археалагічнага артэфакта са Славакіі. У сваю чаргу, Злучаныя Штаты Амерыкі на выстаўцы прадстаўлены сімвалічным ключом ад горада са штата Фларыда.

Выстаўка будзе дзейнічаць да 14 кастрычніка і даступная для арганізаваных груп. Акрамя таго, ужо закуплена абсталяванне для стварэння новай, пастаяннай пляцоўкі пад тэматычныя выстаўкі.

Па словах дырэктара Нацыянальнага гістарычнага музея Алега Рыжкова, не варта перагружаць прастору музея тэхнічнымі ноу-хау. Самае галоўнае — паспяваць за падзеямі, што адбываюцца ў краіне, і своеасабліва іх асвятляць. Наступны выставачны праект Музея сучаснай беларускай дзяржаўнасці мяркуецца прысвяціць Дню маці. У прыватнасці, будзе адлюстравана стаўленне краіны да тэмы мацярынства на сучасным этапе. Музейшчыкі маюць намер прадставіць фотагалерэю, дзяржаўныя ўзнагароды шматдзетных маці, арыгіналы заканадаўчых актаў.

К.А.

Авансцэна

Тэатр з "...Куффра"

Заўтра ў сталіцы распачынаецца X Міжнародны фестываль студэнцкіх тэатраў "Тэатральны куффар. БДУ-2013", які мае даўжыцца роўна тыдзень, да 28 верасня.

Юбілейны форум збярэ прадстаўнікоў з 18 краін. Сярод удзельнікаў і гасцей — не толькі "блізкае замежжа" (Бразілія, Латвія, Літва, Малдова, Расія, Эстонія), еўрапейская прастора — як заходняя (Бельгія, Вялікабрытанія, Германія, Грэцыя, Францыя), так і ўсходняя (Македонія, Польшча, Славенія), але і больш аддалены ад нас краіны, што рэдка бываюць задзейнічаны на нашых тэатральных фестывалях (Бангладэш, Канада, Турцыя).

Фестываль прадуладжвае конкурсыя і пазаконкурсныя паказы, работу дыскусійнага клуба, дзе крытыкі, нашы і замежныя, разам з усімі зацікаўленымі будуць штодзень абмяркоўваць убача-

нае. Пройдуць і майстар-класы — усё, як на прэстыжных прафесійных форумах. Адбудуцца і спецыяльныя праекты. Адзін з іх — шырокі паказ беларускіх студэнцкіх тэатраў з розных рэгіёнаў краіны. Іншыя скіраваны на розныя формы міжнароднага супрацоўніцтва: гэта і абмен пастаноўкамі паміж тэатрамі (ці ж не цікава даведацца, як "прачыталі" драматургію нашых аўтараў Мікалая Рудкоўскага — у Грузіі, а Паўла Пражко — у Эстоніі?), і стварэнне міні-паставак непасрэдна ў фестывальныя дні, як гэта было калісьці на "Панараме". Але ў "...Куффра" і тут свае адметнасці, што вынікаюць з цесных стасункаў з Цэнтрам беларускай драматургіі. Трое замежных рэжысёраў створаць тры паўгадзінныя пастаноўкі сучасных беларускіх драматургаў, выкарыстаўшы ў якасці трупы ўдзельнікаў фэсту. А потым, што вельмі важна, паставяць гэтыя спектаклі ў сябе на радзіме.

Напярэдадні падзеі

"Дажынкi" ў фармаце 3D і чайнік для ўсіх...

Восень — час дажынак: ад раённых і абласных да рэспубліканскіх. І кожнае з гэтых святаў пакідае пасля сябе не толькі важкі каравай чарговага ўраджаю, але і якасна абноўленую сацыяльна-культурную сферу. Бягучы год натуральна, — не выключэнне. 14 верасня свята хлебарабаў Брэстчыны адвiравала ў Ляхавічах. На парадку дня — Рэспубліканскі фестываль-кірмаш працаўнікоў вёскі "Дажынкi-2013", што неўзабаве пройдзе ў Жлобіне.

Адна з ключавых культурных падзей дажынак у Ляхавічах звязана з карэзнай рэканструкцыяй кінатэатра "Кастрычнік". Па словах намесніка

начальніка ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Брэсцкага аблвыканкама Сяргея Панасюка, толькі на набыццё 3D-абсталявання было выкарыстана 300 мільёнаў рублёў. Ва ўрачыстым адкрыцці новага кінатэатра, якое адбылося ў дзень дажынак, прыняў удзел старшыня Брэсцкага аблвыканкама Канстанцін Сумар. На першым паказе разам з мясцовай дзятвой кіраўнік вобласці з цікавасцю глядзеў мультыкі ў фармаце 3D.

Новае аблічча займае і кінатэатр "Радзіма" ў Жлобіне. Намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Жлобінскага райвыканкама Віктар Бажан паведамляе, што да Рэспубліканскага фестывалю-кірмашу ўстанова займае

іншае вонкавае аблічча, а цягам года ў кінатэатры будзе таксама ўсталявана сучаснае тэхнічнае аснашчэнне.

А ўсяго да "Дажынак-2013" рамантаваўся ці не дзясяткаў аб'ектаў культуры. Сярод іх — раённыя Дзіцячая і Цэнтральная бібліятэкі, ДШМ № 1, краязнаўчы музей, Гарадскі цэнтр культуры.

Для добраўпарадкавання цягам года парку "Прыдняпроўскі" была абвешчана дабрачынная акцыя, у выніку якой жыхары горада і раёна сабралі каля 900 мільёнаў рублёў. Змяніўся і запарк: ля яго неўзабаве размесціцца выстаўка драўлянай скульптуры, прысвечаная мясцовай фаўне...

На бульвары Металургаў пад час Рэспубліканскага свята будуць прадстаўлены творчыя здабыткі ўсёй Гомельшчыны. Жлобінскі раён прэзентуе чайна-зёлкавы падворак "Духмяны водар". Ягоная папулярнасць — гарантывана, бо аматараў гарбаты будзе чакаць чайнік, выраблены на заводзе "Днепр". Паколькі дыяметр і вышыня посуду перавышаюць тры метры, смачнага пітва хопіць для ўсіх!..

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Брэнд

Паяднаная Слуцкім поясам

21 верасня Слуцк прымае Абласное свята рамёстваў "Слуцкія паясы". У горад з'едуцца амаль 500 майстроў з усёй сталічнай вобласці, якія будуць прадстаўляць звыш 20 відаў дэкаратыўна-прыкладной творчасці.

Гасцей свята чакае сустрэча з капыльскімі і старадарожскімі ручнікамі, лагойскай ды івянецкай керамікай, клецак і маладзечанскай лазой, вільейскай і мядзельскай разьбой па дрэве. Для ўсіх

ахвотных адбудуцца майстар-класы па пляценні і ткацтве. Навучэнцы гурткаў і студый дэкаратыўна-прыкладной творчасці возьмуць удзел у конкурсе "Беларуская лялька". Пройдуць выступленні самадзейных артыстаў сталічнай вобласці, прадстаўнікоў беларускай дыяспары Расіі і Нацыянальнага акадэмічнага хору імя Цітовіча.

Паколькі свята мае на мэце спрыянне рэалізацыі Дзяржаўнай праграмы адраджэння тэхналогіі і традыцый вырабу слуцкіх паясоў ды развіцця вытворчасці сувенірнай прадукцыі, а таксама

далейшага развіцця і прапаганды традыцыйнага мастацтва, у рамках абласной імпрэзы адбудзецца навукова-практычная канферэнцыя "Беларускі пояс: гістарычныя шляхі сучаснай практыка".

Чакаецца, што на канферэнцыі будзе абмеркавана хада выканання Дзяржаўнай праграмы, зроблены высновы з ужо напрацаванага досведу і агучныя прапановы па максімальна эфектыўным скарыстанні сродкаў, выдаткаваных дзяржавай на рэалізацыю палажэнняў праграмы.

Ул. інф.

Шматгалоссе

Фестывальны старт

Колькі дзён таму на сцэне канцэртнай залы Беларускай дзяржаўнай філармоніі стартаваў вядомы далёка за межамі нашай краіны X Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур.

майстэрства прадэманстравалі лаўрэаты форуму папярэдніх гадоў, а таксама юныя выканаўцы — прадстаўнікі нацыянальных аб'яднанняў, афіцыйна зарэгістраваных на Беларусі. Да адкрыцця таксама былі прымеркаваны экспазіцыя

Як адзначыў міністр культуры нашай краіны Барыс Святлоў, адкрыццё чарговага, унікальнага па сваёй форме, праекта — не конкурснае творчае спаборніцтва. Тым не менш, на думку міністра, гэтае ўрачыстае мерапрыемства дэманструе значнасць і шматграннасць нашай культуры.

Цягам года ў рамках фестывалю па ўсёй краіне пройдуць адборачныя туры. У прыватнасці, праз колькі тыдняў фэст пачнуць прымаць раёны. На чарзе — абласныя конкурсы. Сталіцай фінальных мерапрыемстваў па традыцыі стане Гродна. Нагадаем, Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур праходзіць у Беларусі раз на два гады і па сваім фармаце не мае аналагаў у свеце. Форум збліжае і аб'ядноўвае ўсе народнасці, якія пражываюць на тэрыторыі нашай краіны, спрыяе захаванню нацыянальнай самабытнасці і, разам з тым, узаемаразуменню ды ўзаемнаму ўзбагачэнню культур.

К.А.
Фота аўтара

Юбілейны фестываль распачаўся выступленнем Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору імя Г.Цітовіча. Акрамя таго, на філарманічнай пляцоўцы сваё

"Беларусь шматнацыянальная" ў Нацыянальнай бібліятэцы і фотавыстаўка "Беларусь — наш агульны дом" у Нацыянальным гістарычным музеі.

Чырвоная дарожка

"Карагод шчасця" на Плошчы Зор

Аднагалосным рашэннем журы Гран-пры Міжнароднага фестывалю анімацыйных фільмаў "Анімаёўка-2013" быў прысуджаны польскай стужцы "Згублены горад Свіцязь". Карціна, створаная па матывах паэмы Адама Міцкевіча "Свіцязь", стала плёнам васьмігадовай працы рэжысёра Каміла Полака, і, на думку экспертаў, узняла анімацыйнае кіно на новы ўзровень.

Канкурэнцыю пераможцы складала стужка беларускага майстра Міхаіла Тумелі "Як служыў жа я ў пана", якая атрымала ўзнагароду як "Лепшы эксперыментальны фільм", ды іранская карціна "Кацяня" Шывы Садзех Асадзі, што была адзначана ў намінацыі "Лепшае выяўленчае рашэнне". Прыз "Майстру"

заслужана дабраўся да беларускага аніматара Алены Пяткевіч, а "Лепшым фільмам для дзяцей" была прызнана стужка латвійскага рэжысёра Эвалдаса Лаціса "Вожыкі ў горадзе".

Шосты "Крышталны аловак", лёгка вырашала глядацкае журы, адправіўся ў Расію да рэжысёра Наталлі Бярэзавой — яе фільм "Сказ хатанскага дывана" стаў пераможцам у адмысловай намінацыі.

"Анімаёўка-2013" прагучала яркім акордам у палітры падзей Магілёва, які сёлета з'яўляецца Культурнай сталіцай Беларусі і Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Нягледзячы на невялікі часавы тэрмін, фестываль увабраў мноства цікавых мерапрыемстваў, сярод якіх можна ўгадаць майстар-класы аніматараў Расіі, Украіны, Арменіі, прэзентацыю праграмы стужак-пераможцаў Міжнароднага балгарскага фестывалю аніма-

цыйных фільмаў "Залаты кукер", творчыя сустрэчы — з заслужаным дзеячам мастацтваў Расіі, народным артыстам Расійскай Федэрацыі Юрыем Чарновым, заслужаным артыстам Расіі Міхаілам Чарняком, беларускімі акцёрамі Уладзімірам Варанковым і Эміліяй Пранскутэ. А "карагод шчасця", у які заахвоціў дзяцей і дарослых на сваёй імпрэзе заслужаны дзеяч мастацтваў Расійскай Федэрацыі, кампазітар Грыгорый Гладкоў, стаў, лічы, метафарай фестывалю.

Ды, вядома, магіляўчане яшчэ доўга не забудуцца на яркае адкрыццё форуму на Плошчы Зор, калі яна запоўнілася героямі славуць мультфільмаў, і ўрачысты праменаў удзельнікаў фестывалю па "чырвонай дарожцы" у чымсьці нагадваў вяртанне ў дзяцінства...

Д.А.
Візуалізацыя "Анімаёўкі" — на стар. 9.

Фотасюжэт нумара

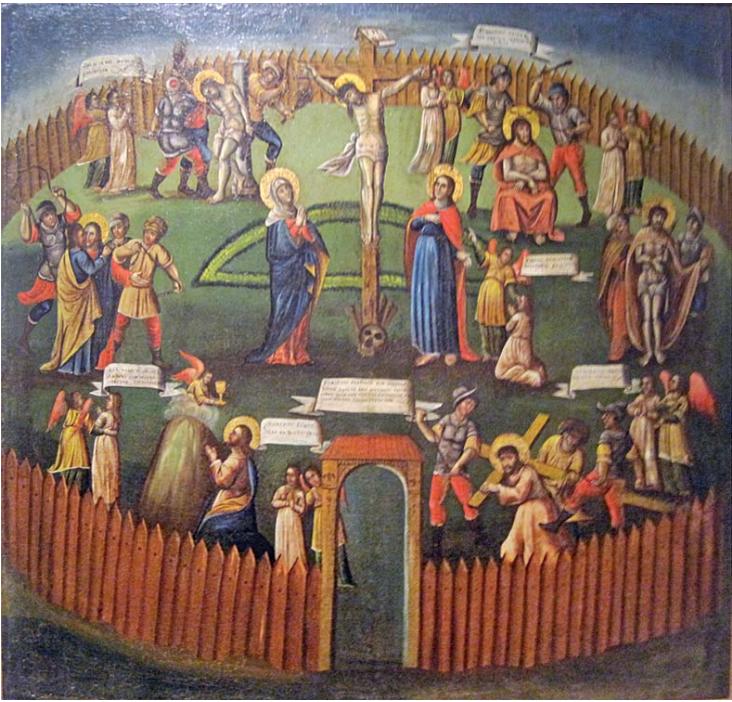

У Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі — чарговае свята: 17 верасня ўрачыста адкрылася ўнікальная выстаўка "Праваслаўны свет. Вобраз Хрыста ў іканаграфіі краін Усходняй Еўропы", прысвечаная 1025-годдзю Хрышчэння Русі. Выстаўка працуе да 5 снежня.

Працяг матэрыялу чытайце на стар. 9.

Троіца
Старазапаветная.
XVII ст.

Цудоўныя, непаўторныя

Укрыжаванне са сцэнамі Пакут Хрыстовых.
XVIII ст.

Святыя князі Барыс і Глеб.
Канец XIV — пачатак XV ст.

Усёвідучае Вока.
XVIII ст.

Трэба абмеркаваць!

Чаго бракуе TV "Беларусь 3"?

Нацыянальны тэлеканал з культурным кантэнтам паспеў заяваць цікавасць глядача. Падаецца, надышоў час для пэўных ацэнак тэлевізійных высілкаў. Не дзеля крытыкі, а з прычыны далейшага ўдасканалення вяршэння, што па прызначэнні сваім павінна "граць на струнах" беларускай душы...

Рыгор СІТНИЦА, першы намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў:

Яўген РАГІН, рэдактар аддзела газеты "Культура":

— Канал пачаў глядзець не так даўно, пад час летняга адпачынку. Не прыхоўваю, спачатку быў настроены крыху іранічна. Але пэўныя перадачы вельмі хутка далі падставы для меркавання, што "Беларусь 3" можа стаць, і пакрысе становіцца, сапраўды еўрапейскім, этнакультурным, філасофскім, элітарным каналам.

Да прыкладу, менавіта такім мне падаўся шыкоўны серыял пра Міндоўга. З цікавасцю глядзеў змястоўныя стужкі пра Мікеланджэла і Леанарда да Вінчы. Але нам, відаць, бракуе ўласнага відэаматэрыялу: усе гэтыя сюжэты гучалі па-руску. Чаму ў такім выпадку мы забыліся на дубляж? Я не супраць рускай мовы, але беларускі нацыянальны канал павінен прапагандаваць у першую чаргу родную! У адваротным выпадку, этнакультурным ды элітарным яго ніяк не назавеш. На мой погляд, хаця б 80 працэнтаў перадач павінны транслявацца па-беларуску.

Не збяднеем мы і ад таго, калі не пабачым мастацкіх карцін савецкага часу ў даволі сумніўнай якасці. Ці ж можа добры канал карыстацца кепскай кінапрадукцыяй? І яшчэ вельмі хацелася б, каб на канале з'явіліся інтэлектуальныя ток-шоу...

— Нядаўна па RTVI давялося пабачыць інтэрв'ю са Святалянай Кручковай. Бліскуча! Абаяльная, разумная, таленавітая ва ўсіх акцёрскіх іпастасях, са сваім поглядам на жыццёвыя нюансы. А як вершы чытае... Ну чаму такіх выбітных асоб няма на нашым тэлеканале, які мае непасрэднае дачыненне да нацыянальнай культуры? Хто б мне адказаў: "Такіх на Беларусі ўвогуле няма ці мы на іх не зважаем?"

З-за кнігі на тэлебачанне часу не стае хранічна. Тым не менш, раз-пораз пстрыкаю тэлепультам. Не скажу, што наша "Беларусь 3" не чапляе за душу і не прымушае заставацца на канале: грунтоўная дакументалістыка, важкія кінарэспектывы... З месяц таму не мог адарвацца ад "Ідзі і глядзі" Элема Клімава. У тым ліку і таму, што фільм дэманстраваўся па-беларуску. Не, "гітлераўцы" карысталіся сваёй мовай, а нашы — толькі роднай, нават артыст Краучанка, ужо сённяшні герой расійскіх "спецназайскіх" серыялаў. Карацей, і гук, і "карцінка" супадалі больш чым арганічна. Падумаў: "Нішто сабе! Можам жа!"

А вось рускамоўныя сентэнцыі купалаўцаў успрымаліся на TV "Беларусь 3", мякка кажучы, як маладушша з боку любімых патрыярхаў вядучага тэатра. Я ні ў якім разе не адмаўляю мовы Пушкіна і нашай другой дзяржаўнай мовы, але беларускі канал, прапанаваны, павінен апекавацца перш за ўсё словам Купалы. У адваротным выпадку, і не разбярэш сослепу, расійская "Культура" на экране ці наша...

Тым часам

Сяргей МАКАРЭЙ, намеснік галоўнага дырэктара тэлеканала "Беларусь 3":

Культурны календар

— З 20 верасня тэлеканал "Беларусь 3" выходзіць у абноўленым выглядзе: мы запускаяем уласныя прэм'ерныя праекты. Перш за ўсё гэта інфармацыйная праграма "Калейдаскоп" — своеасаблівы дайджэст, які распавядае пра актуальныя культурныя навіны, знамяны даты календара, фестывалі, конкурсы, канцэрты ды многае іншае. Прычым ён будзе ахопліваць не толькі Мінск, але і рэгіёны, абласныя цэнтры ды маленькія гарады, бо там таксама віруе культурнае жыццё, пра якое, на жаль, мы гаворым мала.

Для самых маленькіх

— Адна з рэзанансных праграм, як выявілася, — гэта "Калыханка". На яе заўсёды шмат водгукі, увесь час прыходзяць лісты ад бацькоў... Мы вырашылі падарыць дзецям больш эфірнага часу, таму з 20 верасня з'явілася ранішня штотдзённая дзіцячая праграма "Дабрананак".

З сур'эзнага

— Зараз тэлеканал працуе над новай праграмай, якую будучы фарміраваць самі глядачы. Праект "Ди@блог" — гэта пэўны сімбіёз студыйнага і інтэрнэт-прасторавога існавання. Якім чынам? У блогу

заяўляецца тэма, людзі выказваюцца, і з гэтых выказванняў фарміруюцца пытанні да пэўнага госьця ў студыі. Развагі будучы пра мову, пра літаратуру, пра вечнае і пра прыгожае. Гэтая праграма павінна зацікавіць шырокае кола глядачоў, бо тут не будзе так званай камплементарнай крытыкі: людзі ў Інтэрнэце выказваюцца больш свабодна і ёміста, што дапамагае рознабаковаму агляду тэмы. З аднаго боку, у Інтэрнэце вельмі шмат інфармацыі неправеранай, несапраўднай, — але, пры ўсім гэтым, нейкі плюралізм думак там усё ж такі існуе.

Кінапаказы

— 23 верасня пачнецца рэтрэспектыва фільмаў Уладзіміра Корш-Сабліна. З панядзелка па пятніцу будучы прадэманстраваны стужкі "Хто смяецца апошнім?", "Крушэнне імперыі", "Канстанцін Заслонаў", "Шукальнікі шчасця" і "Маё каханне". Такія рэтрэспектывы плануем рабіць і надалей.

Акрамя гэтага, на тэлеканале "Беларусь 3" будучы дэманстравана вядомыя стужкі, якія ўжо набылі статус грамадскага здабытку. Кінапаказ увогуле будзе разнастайны ды цікавы: наша і замежная класіка, дакументалістыка — гэта ўсё фільмы, якія адпавядаюць канцэпцыі сацыякультурнага тэлеканала.

Пра глядача

— Мы вельмі задаволены тым, што ў нас ёсць свая аўдыторыя. Можна, яна і не такая вялікая, але трэба разумець, што "Беларусь 3" — канал "нішавы". Прычым далёка не кожная краіна можа фінансаваць і наогул мае дзяржаўны тэлеканал такога накірунку.

Працуем на глядача і з яго дапамогай. Да нас дасылаюць рознага кшталту водгукі, прапановы, падзякі. Усё, што можна зрабіць для аўдыторыі, — робім. Дый да заўваг, безумоўна, прыслухоўваемся...

Занатавала Вольга НАВІЦКАЯ

Дзяжурны па нумары

"Made in...?"**Дэфіцытная кашуля****Кастусь АНТАНОВІЧ,**
рэдактар аддзела газеты "Культура"

Замежныя падарожжы — справа карысная ва ўсіх адносінах. Хаця б праз тое, што ў вандроўках можна пазнаёміцца не толькі з культурай пэўнай краіны, але і, што немалаважна для журналіста, з досведам па яе папулярызаванні.

Узяць хаця б тую ж Польшчу. Не сакрэт, што наша краіна-суседка зрабіла вельмі шмат у справе аднаўлення помнікаў даўніны. Але, як высветлілася пад час падарожжа, не толькі іх. Так, у адной з крам старога Любліна мой позірк спыніўся на стыльных мужчынскіх кашулях. Яны былі ўпрыгожаны надпісам на англійскай мове "Urban district", а да ўсяго гэтага — народным арнамантам, які надта нагадваў беларускі...

Прыгадалася, што ў свой час энтузіясты з Беларускага фонду культуры спрабавалі выклікаць у грамадстве цікавасць да льяных кашуль, упрыгожаных народным арнамантам. Або ўзяць тыя ж спробы пусціць народную культуру ў масы пад час разнастайных фестываляў моды: на жаль, усё гэта застаецца на ўзроўні цікавых, але толькі ідэй.

Чаму? Няўжо ў нас, у адрозненне ад іншых краін, зусім няма ахвотных апрануць модную, але, разам з тым, аздобленую этнічным арнамантам кашулю ці сукенку?

Напэўна, пытанне ў іншым. Сёння ў айчынных крамах, нават сталічных, цяжка знайсці модную вышиванку або стыльную кашулю, падобна да ўбачанай у Любліне. Прыгадалася нядаўняя гутарка. Прадстаўнікі беларускай дыяспары з расійскага Кургана паскардзіліся: маўляў, абышлі ледзь не ўвесь Мінск, а сучаснай вопраткі з беларускімі нацыянальнымі элементамі не знайшлі! Што тут казаць, калі нават футболку з дзяржаўнай сімволікай можна знайсці далёка не ўсіх памераў...

Няўжо ў нас, у адрозненне ад іншых краін, зусім няма ахвотных апрануць модную, але, разам з тым, аздобленую этнічным арнамантам кашулю ці сукенку?

Вядома, калі вельмі захацець, можна звярнуцца да майстроў ды замовіць тую кашулю ў адзінакым экзэмпляры. Толькі колькі гэта будзе каштаваць? І без даследавання рынку адкажу: нямала.

Што ж рабіць у такой сітуацыі? Падказка прыйшла пасля ўбачаных сувеніраў у адным з кіёскаў "Белпошты". Як аказалася, вырашэнне праблемы досыць простае. Калі шматлікія беларускія фабрыкі не могуць справіцца з задачай, то, можа, давядзецца звярнуцца да прамысловасці іншых краін? Балазе, прэцэдэнт ужо ёсць: сувенірныя талеркі з барэльефам нашай Нацыянальнай бібліятэкі, побач з якой (увага!) — выява кітайскага хлопчыка ў беларускай кашулі, прадаюцца ледзь не ў кожным кіёску аператара паштовых адпраўленняў, а таксама ў гандлёвых пунктах сталіцы поруч з вырабамі беларускіх майстроў. І, дарэчы, вельмі танна.

Што ж, спадзяюся, мы ўсё ж дачакаемся стыльных кашуль з беларускім каларытам. Толькі ці будучы яны айчынай вытворчасці?..

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.

Пішыце

на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by,

тэлефануйце

ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97,

абмяркоўвайце

на facebook.com/kimpressby, vk.com/kimpressby, twitter.com/kultura_by!

Хоць па ўплыве на грамадскую свядомасць выяўленае мастацтва саступае экрану, сцэне, слову ў папяровай і электроннай версіях, мастацкія музеі па ўсім свеце застаюцца, бадай, самымі прывабнымі турыстычнымі аб'ектамі. Гаворка — не толькі пра сусветна вядомыя скарбніцы мастацтва, дзе глядач загодзі настроены на нешта надзвычайнае. Сустрэча з невядомым (або вядомым толькі вузкому колу прафесіяналаў) шэдэўрам у правінцыйным музеі можа ўразіць яшчэ больш менавіта сваёй нечаканасцю.

Увогуле, цяжка патлумачыць, чаму ў родным горадзе чалавека ў музеі, мастацкі ў прыватнасці, бывае, бо нусам не зацягнуць, а як выбярэцца ў вандроўку, дык шпачыр па музейных залах набывае прыцягальнасць і прэстыжнасць. Мабыць, спрацоўвае стэрэатып: калі па вяртанні дадому пачнеш расказваць пра замежжа, а цябе спытаюць, ці быў у Луўры, Дрэздэнскай галерэі, музеях Фларэнцыі, дык трэба мець падставы з гордасцю адказаць: "А то ж!"

Музеі, прысвечаныя канкрэтным з'явам/стылям/напрамкам у мастацтве, і музеі-персаналі асоб, чья творчасць гэтыя з'явы ўвасабляе, знаходзяцца, так бы мовіць, у цені сусветна вядомых скарбніц мастацтва, але іх роля ў стварэнні іміджа краіны, мяркую, не меншая. Заўважце, перліна музейнага Берліна — скульптурная выява Неферціці і Пергамскі алтар, Луўра — "Джаконда", Дрэздэнскай галерэі — "Сікцінскай мадонна", Брытанскага музея — скульптуры афінскага Парфянона, Эрмітажа — "Мадонна Літа". Інакш кажучы — сусветныя "хіты", наяўнасць якіх у музейнай экспазіцыі сведчыць: краіна — багатая, можа дазволіць сабе такую раскошу. А вось каб зразумець, чым, да прыкладу, рэальна ўзбагаціла сусветнае мастацтва тая ж Францыя, будзе не лішнім наведваць Музей імпрэсіянізму, Музей Радэна, Музей Бурдэля, Музей Цадкіна. Тое ж датычыцца і іншых краін.

Гартаючы не так даўно альбом "100 славутых музеяў свету", я не знайшоў у ім нашага Нацыянальнага мастацкага. Крыўдна, але зразумела: ён не з таго шэрагу, дзе Эрмітаж і Хофбург. Ягоную славу стварае найперш калекцыя рускага мастацтва, якая ў Савецкім Саюзе лічылася чацвёртай па значнасці ў спісе, што ўзначальвала Траццякоўка. І сёння гэты раздзел экспазіцыі НММ Беларусі лічыцца найбольш каштоўным ды прывабным для глядачоў. Раздзел беларускага мастацтва значна сступае яму ў папулярнасці. Іэта факт, які можа не падабацца, але з ім трэба лічыцца.

Праект партнёрства

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь разам з Нацыянальным мастацкім музеем у сакавіку — ліпені 2014 года па ініцыятыве і пры фінансавай падтрымцы ААТ "Белгазпрамбанк" арганізуе выставку "Дзесяць стагоддзяў мастацтва Беларусі".

Мэта гэтай буйнамаштабнай экспазіцыі — прадставіць з дапамогай артфактаў і лепшых станковых твораў выяўленага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва краіны, пачынаючы з XI стагоддзя і да нашых дзён, аб'ектыўны працэс развіцця культуры Беларусі ў яго поўным і непарыўным кантэксце сусветнай цывілізацыі.

Плануецца ўключыць у выставку артфакты, якія былі народжаны на землях, што ўваходзяць у сучасную Беларусь, а таксама прадметы мастацтва, створаныя выхадцамі з гэтых мясцін, але за іх межамі. Экспанаты для выставкі прадаставяць "Белгазпрамбанк", музейныя ўстановы Беларусі, а таксама іншых краін, у тым ліку — беларускія і замежныя калекцыянеры, з якімі ўжо сёння вядуцца перамовы. Прытым перавага аддаецца артэфактам, што раней не выстаўляліся ў Мінску.

Будзем шукаць на аўкцыёнах тое, што сёння аддаюць за дарма?

дарэчы, усё больш-менш зразумела: ёсць Музей Шагала ў Віцебску, Музей Суціна ў Смілавічах, шануецца паміж Малевіча.

Аднак, на маю думку, не менш увагі ды павагі варты перыяд у развіцці беларускага мастацтва, які пачаўся ў 60-х гадах мінулага стагоддзя і фактычна доўжыцца па сённяшні дзень. Такое ўражанне, што для гэтага культурнага выбуху Беларусь назапашвала энергію цягам цэлага стагоддзя. У адным часе і побач працавалі такія выдатныя творцы, як М.Савіцкі, В.Цвірка, А.Кішчанка, А.Кашкурэвіч, А.Анікейчык, Я.Чамадураў... Я называю імёны толькі тых, хто пайшоў з жыцця і чыю творчую спадчыну мы павінны захаваць для нашчадкаў, але спіс выдатных асоб гэтага перыяду значна даўжэйшы.

Мемарыяльныя музеі нашых выдатных мастакоў другой паловы XX

Ганарліва адказаць:

"А то ж!"

Можа, калі-небудзь мы і створым беларускі аналаг расійскай "Траццякоўкі" або Рускага музея, каб там было прадстаўлена ўсё лепшае з нашага мастацтва за апошнія некалькі стагоддзяў. А пакуль на культурны імідж нашай краіны маглі б, мяркую, працаваць менавіта музеі-персаналі, бо ў нашай нядаўняй культурнай гісторыі ёсць з'явы і постаці, якія паўплывалі на глабальны культурны кантэксст. На пачатку мінулага стагоддзя Беларусь стала тым духоўным асяродкам, з якога выйшаў шэраг стваральнікаў новай эстэтыкі. Тут,

стагоддзя маглі б стаць сведчаннем таго, што ў згаданы перыяд Беларусь знаходзілася не на перыферыі сусветнага культурнага працэсу, што глабальныя з'явы адбіваліся на беларускіх рэаліях. І пры гэтым, адаптуючы сусветны досвед, наша мастацтва захоувала нацыянальную самабытнасць.

Як адраджэнне Міра і Нясвіжа, лічы, вярнула беларусам гонар за сваё Сярэднявечча, так будзе карысным для краіны і годным чынам прадставіць нацыянальную культуру савецкай пары. Пачатак гэтай справе ўжо па-

Мастацкі збор: тысячагоддзе

Выстаўка будзе складацца з 17 раздэлаў, якія адлюстроўваюць галоўныя этапы развіцця культуры краіны, кожны з якіх мае падраздзелы: жывапіс, графіка, скульптура, дэкаратыўна-прыкладная творчасць, архітэктура. Усё мяркуюцца прэзентаваць з адпаведнымі эксплікацыямі на беларускай, рускай і англійскай мовах. У агульную прастору экспазіцыі ўключаны таксама арт-кафэ, месцы для прагляду відэафільмаў па тэматыцы выставкі і праграмы інфакіёскаў, якія дазваляць азнаёміцца са зместам прадстаўленых рукапісаў ды друкаваных выданняў і г.д.

Членамі Экспертнага савета выставкі, у склад якога ўваходзяць высокапрафесійныя музейшчыкі, культурологі, экспазітары, мастакі. Куратары праекта — Уладзімір Шчасны (ААТ "Белгазпрамбанк") і Надзея Усава (Нацыянальны мастацкі музей). Ужо распрацаваны падрабязны праект гэтай унікальнай акцыі з яе канцэпцыяй ды структурай. Ён з дапаўненнямі і заўвагамі быў прыняты на пасяджэнні Савета, якое адбылося ў музеі 12 верасня. Да адкрыцця выставкі выдавецтвам "Чатыры чвэрці" будзе выпушчаны фундаментальны

ілюстраваны альбом-каталог, работа над якім ужо пачалася.

Колькі слоў скажу пра залы, у якіх плануецца размясціць гэтыя ўнікальныя творы. Першая зала — так бы мовіць, прастора Візантыйшчыны: ад культуры старажытнабеларускіх княстваў (вобразатворы найбольш значных беларускіх сабораў і цэркваў, Полацкае, Тураўскае і Аршанскае Евангеллі, копія Крыжа Ефрасінні Полацкай, ювелірнае мастацтва і малая пластыка) да ўплываў візантыйскіх традыцый на развіццё культуры Беларусі XIV — XVIII стст. з адпаведнымі артэфактамі.

Другая зала, паводле задумы арганізатараў, прысвечана развіццю культуры на беларускіх землях у XIV — XVIII стст. Пры гэтым на падмурку артэфактаў будзе зроблены дамінантны акцэнт на высокі ўзровень дзяржаўнага ладу, адукацыі, мастацтва, навукі, а таксама на этнічную і канфесійную разнастайнасць і гармонію на землях ВКЛ.

Зала трэцяя прадставіць глядачам класіцызм і традыцыйную культуру XIX — пачатку XX ст. Пасля далучэння беларускіх земляў да Расійскай імперыі,

кладзены стварэннем у структуры Музея гісторыі горада Мінска Галерэі Міхаіла Савіцкага. Такім чынам творчая спадчына мэтра захавалася ў Беларусі, а не разбазарылася па прыватных калекцыях замежжа.

Гэта стала магчымым дзякуючы паразуменню мастака з гарадскімі ўладамі. Міхаіл Андрэевіч падарыў дзяржаве свае творы — дзяржава выдзеліла для захавання і экспанавання годнае памяшканне ў гістарычным цэнтры Мінска. Такім жа чынам узнікла і Галерэя Паўла Масленнікава пры Магілёўскім абласным мастацкім музеі, Галерэя Віктара Грамыкі ў Оршы. Мастак падарыў — дзяржава з удзячнасцю прыняла падарунак

народаў гістарычнай Русі і праз гэта вельмі пасуюць беларускай дзяржаўнай ідэалогіі. Нарадзіўся Аляксандр Міхайлавіч у Расіі, вучыўся ва Украіне, творчых вышынь дасягнуў у Беларусі. Ягоны музей стаў бы Мекай для расіян і ўкраінцаў, якія складаюць абсалютную большасць замежных турыстаў у Беларусі.

За савецкім часам, калі паміраў сябра Саюза мастакоў, стваралася камісія, што вызначала лёс ягонай творчай спадчыны. Адбіраліся лепшыя работы, вызначаліся іх кошт, а потым яны набываліся для дзяржаўных збораў. Сёння такая практыка, на жаль, адсутнічае. Нават калі гаворка ідзе пра творцаў, уганараваных званнем “народны мастак”. Што

мялёва калекцыю жывапісных твораў, якія мэтр аддае абсалютна задарма, каб стварыць на сваёй радзіме імянную галерэю.

Здавалася б, калі горад не прымае такіх падарункаў, дык, можа, ролю мемарыяльнага музея можа выконваць майстэрня таго або іншага выдатнага творцы? Але ж не: майстэрні — уласнасць Саюза мастакоў, і ў выпадку смерці мастака, які займаў майстэрню, яна пераходзіць да іншага, хто мае патрэбу ў памяшканні для работы. Добра, калі новы гаспадар пагодзіцца на тое, каб частку каштоўнай рабочай плошчы занялі чужыя рэчы. Прытым, што ён мае права проста выкінуць іх на сметнік...

Праблема падаецца невырашальнай. І прыклад з Галерэяй Савіцкага ў гэтым святле ўспрымаецца як пазітыўнае выключэнне з негатыўнай завяздзёнкі. Але, калі думаць пра будучыню, пра імідж краіны, дык, мабыць, можна паразумецца: канкрэтнаму творцу, Саюзу мастакоў, гарадскім ды дзяржаўным уладам.

Каб не давалося потым за вялікія грошы купляць на аўкцыёнах тое, што сёння аддаюць задарма.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

P.S.

Адаптацыя чужога досведу — справа праблемная. Асабліва калі гаворка ідзе пра Парыж. Мінск і сталіца Францыі па ўсіх крытэрыях, у тым ліку і паводле культурнага патэнцыялу, адносяцца, так бы мовіць, да розных “вагавых катэгорый”. Аднак, мяркую, варта ведаць, што парыжскія ўлады вельмі клапацяцца пра тое, каб за горадам захоўвалася званне “сталіцы мастацтваў”. Каб мастакоў цягнула ў Парыж, дык іх распіраваў сінтэма заахвочванняў, эканамічных прэферэнцый. У жылых дамах, якія будуцца зараз, прадугледжваюцца памяшканні для мастацкіх майстэрняў. І робяцца гэтыя памяшканні максімальна зручнымі менавіта для творчай працы. Адметна, што ў такіх майстэрнях ладзяцца “дні адкрытых дзвярэй”, дзякуючы якім мастак мае рэкламу, а горад — пазітыўны імідж. Падкрэслію, што гэта адбываецца ў горадзе, дзе хранічна не хапае жылля і дзе гараджане ды гарадская ўлада ўмеюць грошы лічыць... Парыж жыве мінулым, але рупіцца пра будучыню.

п.в.

Сітуацыя, якую мы сёння маем у гэтай галіне, — патавая. Нават калі беларускі мастак, чый годны творчы статус пацверджаны найвышэйшым для мастака званнем, захоча падарыць роднаму гораду ці краіне ўвогуле немалую калекцыю сваіх работ, дык падарунак, хутчэй за ўсё, не прымуць.

і парупілася, каб спадчына творцы не згубілася, не забылася. Паводле такой схемы ў Гомелі ўзнікла Галерэя Гаўрылы Вашчанкі, Музей Георгія Паплаўскага — у Бабруйску, у Мінску — Галерэя Леаніда Шчамялёва.

А вось лёс творчай спадчыны Аляксандра Кішчанкі дагэтуль не акрэслены. Работы мастака захоўваюцца ў ягонай былой майстэрні, якая скарыстоўваецца не як мемарыяльны аб’ект, а па функцыянальным прызначэнні спадкаемцамі мэтра. Экскурсіі туды вадзіць немагчыма. Час ад часу ў выставачных залах экспануюцца работы Кішчанкі, і сярод іх — славыты “Габелен стагоддзя”. А між тым, мемарыяльны музей Кішчанкі, безумоўна, стаў бы сталічным брэндам. Не толькі таму, што ён — вялікі мастак, але і таму, што ягоныя жыццёвы творчасць з’яўляюцца ўва-сабленнем культурнага адзінства

ж будзе са спадчынай памерлага творцы? Добра, калі яе захаваюць ягоныя нашчадкі. А калі ў сям’і ўзнікнуць матэрыяльныя цяжкасці, і будзе спакуса вырашыць іх праз продаж яго работ? Нешта падобнае атрымалася з калекцыяй твораў геніяльнага пейзажыста Віталія Цвіркі...

Сітуацыя, якую мы сёння маем у гэтай галіне, — патавая. Нават калі беларускі мастак, чый годны творчы статус пацверджаны найвышэйшым для мастака званнем, захоча падарыць роднаму гораду ці краіне ўвогуле немалую калекцыю сваіх работ, дык падарунак, хутчэй за ўсё, не прымуць. Бо трэба выдзяляць будынак пад галерэю, ствараць у ім адпаведныя ўмовы для экспанавання ды захавання твораў, набіраць штат супрацоўнікаў...

Вось і не спяшаецца, да прыкладу, Віцебск прымаць ад свайго славутага земляка Леаніда Шча-

непарыўнага кантэксту

падаўлення паўстання Т.Касцюшкі, канфіскацыі ўладанняў буйных магнатаў, у прыватнасці, Радзівілаў, за падтрымку Напалеона Банапарта культурныя каштоўнасці перамясціліся з палацаў магнатаў у дваранскія маёнткі. Сярод артэфактаў — выявы гарадоў і мястэчак на творах Н.Орды і Л.Ходзькі, прыжыццёвыя выданні А.Міцкевіча, А.Адынца, Я.Чачота, Т.Зана, І.Дамейкі, творы мастакоў А.Гараўскага, І.Хруцкага, І.Аляшкевіча, Н.Сільвановіча, С.Заранкі, Ф.Рушчыца ды іншых, ініцыяна мастацтва.

У зале пад нумарам чатыры знойдуць сваё адлюстраванне мастацкія школы Беларусі пачатку ХХ ст. — ад Рысавальных школ Якава Кругера і Івана Трутнева да Мастацкай школы Юрыя (Іегуды) Пэна. Імёны іхніх выхаванцаў сёння ўсім вядомыя: Х.Судцін, М.Кікоін, П.Крэмень, М.Шагал, З.Азгур, Л.Альпяровіч, Я.Драздовіч, С.Царфін, В.Цадкін, Л.Зевін, І.Ахрэмчык ды дзясяткі іншых найталенавітых творцаў.

Арт-кафэ на першым паверсе дэкарыравана ў стылі гарадской ку-

льтуры з элементамі стылю мадэрн пачатку ХХ стагоддзя ў выглядзе адзення на манекенах і аксесуараў да яго ў вітрынах. Прастора кафэ будзе таксама прыстасавана пад выстаўку вырабаў са шкла завода “Нёман” і Барысаўскага шклозавода, відарысаў Мінска ды іншых гарадоў краіны таго часу.

Галерэя музея будзе запоўнена работамі, створанымі ў ХХ стагоддзі. Гэта — Віцебская мастацкая школа (1918 — 1923 гг.), Віцебскі мастацкі тэхнікум (вучылішча) 20 — 30-х; мастакі замежжа, уключаючы, напрыклад, Р.Геніна, А.Любіча, Я.Маісеенку, Г.Ніскага, Н.Хадасевіч-Лезж; мастакі Заходняй Беларусі 1920 — 30-х гадоў (П.Сергіевіч, Я.Раздзялоўская, М.Сеўрук, П.Южык ды іншыя). Тут жа, у галерэі, — работы пра Вялікую Айчынную вайну, пасляваенныя творы і вялікае кола работ, спалучаныя з унёскам выхаванцаў і педагогаў ММВ — БДТМІ — БДАМ, мастацка-графічнага факультэта Віцебскага педагогічнага інстытута (сёння — універсітэта) у нацыяна-

льную выяўленчую культуру БССР і Рэспублікі Беларусь.

Канешне ж, адразу можа ўзнікнуць пытанне: ці дастаткова выставачных плошчаў Нацыянальнага мастацкага музея для размяшчэння ўсіх гэтых твораў? Пытанне — заканамернае, і яно на пасяджэнні Савета закралася неаднойчы. Скажу толькі, што пакуль гэтае пытанне “пад пытаннем”. Магчыма, будуць задзейнічаны і іншыя выставачныя плошчы горада, напрыклад, Палац мастацтва. Бліжэйшы час пакажа, як дадзеная праблема будзе максімальна рэалізавана.

Так ці інакш, праект “Дзесяць стагоддзяў мастацтва Беларусі”, у якім, ізноў падкрэслію, будуць прадстаўлены экспанаты з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі, іншых музейных і бібліятэчных устаноў нашай краіны ды замежных дзяржаў (з імі сёння вядуцца перамовы), — з’ява неардынарная. Выстаўка прадманструе месца культуры Беларусі ў сусветнай цывілізацыі з мэтай фарміравання ў жыхароў краіны пачуцця патрыятызму і жадання ўнесці свой уклад у далейшае развіццё духоўна-культурнага працэсу.

Б.К.

На маю думку...

А малюнкi — бы неба і зямля...

Сяргей ДАНИЛАЎ,

выпускнік Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў 1999 года, ювелір, выкладчык Наваполацкай дзіцячай мастацкай школы

Хачу выказаць свае думкі наконт выкладання акадэмічнага малюнка ў дзіцячых мастацкіх школах. А праблемы тут ёсць. Тое, што ўзровень падрыхтоўкі па дадзеным прадмеце знізіўся, — адназначна. Праўда, мяркую па нашай школе, але, думаю, праблема — агульнага характару. У школьным фондзе яшчэ можна знайсці малюнкi навучэнцаў 1985 — 90-х гадоў. У 3 — 4 класах (пры чатырохгадовым навучанні) ужо малявалі партрэт жывога чалавека. Пра гіпсы ўвогуле казаць не выпадае. Дык вось, калі параўнаць работы вучняў трэцяга курса тых гадоў з сучаснымі, дык гэта — неба і зямля...

Гаворка — пра яўную дэградацыю, неразуменне канструкцыі, формы, святлаценевага разбору... Канешне ж, я абагульняю і крыху ўтрырую. Але — гэта факт. І прычын я бачу некалькі.

Стаўленне школы да заняткаў. У гады майго навучання (1986 — 1989) падыход быў больш сур’ёзны: уступныя іспыты і адбор лепшых, недапушчальнасць прагулаў і ненаведвання заняткаў, магчымасць адлічэння непаспяваючых. Цяпер гэтага няма. Бяром, як кажуць, усіх — для таго, каб зарабляць грошы. Адпаведны і погляд “скрозь пальцы” на наведвальнасць. Завышаюцца ацэнкі на праглядах, асабліва з увядзеннем дзесяцібальнай сістэмы. А гэта дае глебу для стварэння паказной бачнасці някепскага ўзроўню падрыхтоўкі. На першае месца ў школах часта ставяць удзел у максімальнай колькасці конкурсаў, работа — толькі на заваяванне граматы і дыпламаў. Навучальны працэс — на другім месцы. Гэта не можа не ўплываць на ўзровень падрыхтоўкі.

Педагагічны склад. Практыкуючых мастакоў сярод выкладчыкаў вельмі мала. Больш за тое: многія прыходзяць выкладаць, скончыўшы мастацкую навучальную ўстанову завочна. Пра завочнае навучанне казаць не буду, з ім, напэўна, і так усё зразумела. Чалавек можа навучыць іншых толькі таму, што ўмее сам... Таксама адсутнічаюць агульныя метадыкі выкладання.

У гады майго навучання (1986 — 1989) падыход быў больш сур’ёзны: уступныя іспыты і адбор лепшых, недапушчальнасць прагулаў і ненаведвання заняткаў, магчымасць адлічэння непаспяваючых. Цяпер гэтага няма. Бяром, як кажуць, усіх — для таго, каб зарабляць грошы. Адпаведны і погляд “скрозь пальцы” на наведвальнасць. Завышаюцца ацэнкі на праглядах, асабліва з увядзеннем дзесяцібальнай сістэмы.

Прыярытэты. Яны змяніліся. Стаўленне да прафесіі мастака — зусім іншае. Рамантычнага складніка ўжо няма, а матэрыяльны не дае належнага стымулу як выкладчыкам, так і вучням. Выхавання ў маладых пакаленні працалюбства і цярапліваасці таксама не назіраецца.

Спрыханасць жыцця. Так, са з’яўленнем Інтэрнэту, камп’ютара ды іншых гаджэтаў жыццё рэальна спрасцілася. Інакш кажучы, зараз неабходнасць ва ўменні маляваць рукамі страчвае актуальнасць. Сам валодаю камп’ютарнай графікай і разумею, што, безумоўна ж, у большасці выпадкаў прасцей нешта стварыць з дапамогай машыны. Для вучняў гэта — спакуса больш лёгкага шляху. Ведаю асабіста некалькі дызайнераў, якія нідзе не вучыліся і аловак у руках трымаць не ўмеюць.

Каму гэта трэба? Так, усё часцей чую меркаванне, што ў сучасным свеце ды сучасным мастацтве выкладанне акадэмічнага малюнка, жывапісу і скульптуры ў тым выглядзе, як яно ёсць, ужо не патрэбнае. Маўляў, варта развіваць у маладых творчы пачатак, а рамяство ім не спатрэбіцца. Пытанне — вельмі сур’ёзнае і спрэчнае. Думаю, па гэтай частцы нам прыдаўся б вопыт Японіі: пры суперсучасным развіцці, захоўваецца ашчаднае стаўленне да традыцый, вывучэння таго, што, на першы погляд, ніколі не спатрэбіцца і што з поспехам можна замяніць новымі тэхналогіямі ды абсталяваннем. Парадаксальна, але менавіта такое стаўленне японцы лічаць неабходным для далейшага прафесійнага росту, для таго, каб чалавек застаўся асобай, мастаком, творцай, а не прагматычнай машынай.

Яшчэ свежы ўспамін: канферэнц-зала Нацыянальнай бібліятэкі, поўная гасцей з замежжа, гарачыя дыскусіі, абмеркаванні, у першую чаргу — клопатаў нашых суайчыннікаў, якія воляй лёсу апынуліся за тысячы кіламетраў ад роднай зямлі. Мінула больш як тры гады пасля правядзення першага пасяджэння Кансультатыўнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве культуры. За гэты час прайшлі яшчэ два аналагічныя пасяджэнні, былі праведзены Першы Фестываль мастацтваў беларусаў свету, аказана падтрымка дзясяткам беларускіх арганізацый у розных краінах.

умовах, наведваць родную краіну, а беларускім арганізацыям замежжа — атрымаць метадычную дапамогу. Па словах міністра культуры, вырашэнню гэтай праблемы мусіць пасадзейнічаць арганізацыя Другога Фестывалю мастацтваў беларусаў свету, канцэпцыя якога ўжо распрацавана. Ён пройдзе ў наступным годзе і будзе прымеркаваны да Дня Незалежнасці Рэспублікі Беларусь. Асабліваасцю фестывалю стане запрашэнне да ўдзелу, найперш, маладзёжных ды дзіцячых калектываў, удзельнікі якіх, магчыма, упершыню наведваюць краіну іх бацькоў і дзядоў.

Не менш карысную працу ажыццяўляе і Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур. Гэтай арганізацыяй сумесна з Інстытутам культуры Беларусі адноўлена практыка правядзення курсаў павышэння кваліфікацыі кіраўнікоў мастацкіх калектываў беларусаў замежжа. У працэсе навучання прадстаўнікі беларускай дыяспары не толькі пагаўняюць свае веды пра традыцыйную

думку Адама Восіпавіча, сумеснымі намаганнямі трэба аказаць музею пасільную дапамогу, магчыма, падзяліцца экспанатамі. Прафесар, доктар філалагічных навук мяркуе, што наспеў час і стварэння даведніка беларускай дыяспары, дзе былі б пазначаны кантакты тэлефоны, паштовыя адрасы, электронная пошта. Гэта, у сваю чаргу, дазволіць пазбегнуць інфармацыйнага вакууму, паколькі беларускія арганізацыі замежжа адчуваюць патрэбу ў пастаянных стасунках, абмене вопытам. Акрамя таго, існуе патрэба ў заахвочванні найбольш актыўных прадстаўнікоў беларускай дыяспары. У прыватнасці, Інстытут культуры Беларусі разам з Фондам беларускай культуры распрацаваў Палажэнне аб узнагароджанні ганаровымі пасведчаннямі найбольш выбітных беларусаў замежжа.

Адносна гэтых праблем намеснік міністра інфармацыі нашай краіны Лілія Ананіч адзначыла, што ў рамках Праграмы па падтрымцы беларусаў замежжа ў наступным

культуры. Сведчаннем плённай працы дыяспары па захаванні сваёй нацыянальнай ідэнтычнасці з'яўляюцца і друкаваныя выданні, у тым ліку газета "Прамень". Хочацца адзначыць, што апошнім часам актывізаваліся эканамічныя стасункі нашых суайчыннікаў у Латвіі з беларускімі вытворцамі. Цяпер літаральна ў любым горадзе краіны-суседкі можна сустраць беларускія тавары.

Спадзяюся, што сёлета ўсё ж будзе прыняты Закон аб беларусах, размовы пра які вядуцца цягам апошніх шасці гадоў. Магчыма, будзе карысным і стварэнне ў беларускім парламенце камісіі па справах беларусаў замежжа...

Тамара ЛОМЦЕВА, старшыня грамадскага аб'яднання арганізацый у Ціраспалі (Малдова):

— Асаблівае месца ў жыцці нашай рэспублікі займае беларуская грамада. Вялікая ўвага

ансамбль з Беларусі змог ажыццявіць турне па гарадах Сібіры. Пераканана, гэта стала б вялікай падтрымкай для нашых суайчыннікаў, для захавання іх нацыянальнай ідэнтычнасці. Цягам года мы можам сабе дазволіць запрасіць хіба што пару чалавек. Так, сёлета мы разам з Іванам Круком праводзілі экспедыцыю па вывучэнні арэалу кампактнага пражывання беларусаў Сібіры, а таксама зладзілі майстар-класы па саломкапляценні з беларускімі майстрамі.

Да гэтага часу актуальнае пытанне і з нацыянальнымі касцюмамі. Прывяду факт: у Новасібірскай вобласці каля ста калектываў маюць беларускі рэпертуар у якасці асноўнага.

Хочацца адзначыць кіраўніку беларускай арганізацыі з Паўладара (Казахстан) Любоў Богнат. Гэта чалавек, захоплены беларускай ідэяй. Яна стварыла адну з лепшых беларускіх арганізацый замежжа...

Падтрымаць законам і не толькі

Тым не менш, і зараз, пад час правядзення чарговага, чацвёртага па ліку, пасяджэння Кансультатыўнага савета па справах беларусаў замежжа, якое адбылося ў сценах Выканаўчага камітэта СНД, узнімаўся пакуль яшчэ нявырашаны і ад таго набалелы пытанні.

Да слова, большасць з іх (найперш тыя, што закранаюць нарматыўна-прававую базу падтрымкі беларускай дыяспары) добра вядома айчынным міністэрствам і ведамствам. Па словах міністра культуры нашай краіны Барыса Святлова, літаральна ў бліжэйшы час мусіць быць прыняты надзвычайны важны дакумент — Закон аб беларусах замежжа, які цягам некалькіх гадоў удасканалюваўся і некалькі разоў прайшоў экспертызу. У выніку былі ўлічаны многія пажаданні нашых суайчыннікаў. Зараз напраект знаходзіцца на разглядзе ў Нацыянальным сходзе Рэспублікі Беларусь. Акрамя таго, як адзначыў Барыс Святлоў, неўзабаве можна будзе адчуць і плён ад Дзяржаўнай праграмы супрацоўніцтва з беларусамі замежжа "Беларусы ў свеце", над якой дэталёва працавала Міністэрства культуры. Галоўнай прычынай яе, так бы мовіць, позняга старту міністр культуры назваў фінансавы фактар.

Не менш актуальная праблема, якой неаднаразова дзяліліся, у тым ліку на старонках "К", нашы замежныя суайчыннікі, — магчымасць турыстычнымі групамі, на льготных

культуру роднай зямлі, але і атрымаваюць грунтоўную метадычную падтрымку. Яшчэ адзін немалаважны факт. У тым жа Інстытуце культуры Беларусі быў створаны аддзел міжнароднай сацыякультурнай дзейнасці, у якім працуе прафесар, доктар філалагічных навук Адам Мальдзіс. Поўнай хадой ідзе падрыхтоўка выданняў, прысвечаных жыццю і дзейнасці беларускай супольнасці замежжа.

Разам з тым, на пасяджэнні Кансультатыўнага савета Барыс Святлоў узняў праблему, вырашэнне якой непасрэдна звязана з роляй беларускай дыяспары: гэта пытанне папулярнасці айчыннай культуры за мяжой. Нягледзячы на тое, што нашы шматлікія прафесійныя музычныя калектывы за апошні час далі сотні канцэртаў у краінах блізкага і далёкага замежжа, на думку міністра культуры, павышэнню прэстыжу беларускага мастацтва будзе садзейнічаць і плённае супрацоўніцтва ў дадзеным пытанні з беларускай супольнасцю.

Адам Мальдзіс, у сваю чаргу, адзначыў, што айчынныя работнікі культуры, ужо не кажучы пра беларускае грамадства ў цэлым, мала ведаюць пра музеі ды іншыя ўстановы, арганізаваныя беларускай дыяспарай. Да прыкладу, адна з такіх унікальных устаноў, якая знаходзіцца ў Башкартастане, мела да апошняга часу каштоўныя экспанаты. На жаль, гэты асяродак беларускай культуры пацярпеў ад пажару... На

будзе аказана істотная фінансавая дапамога ў ажыццяўленні друкаваных праектаў беларускай дыяспары. Чакаецца і стварэнне інтэрнэт-партала, які аб'яднае звесткі пра дзейнасць нашых нацыянальных суполак у замежжы.

Намеснік міністра спорту і турызму краіны Чэслаў Шульга выказаў зацікаўленасць у супрацоўніцтве з беларускімі арганізацыямі замежжа, найперш — у сферы турызму. Чыноўнік не выключыў магчымасці прадастаўлення спецыяльных ільготных прапаноў для арганізаваных экскурсійных груп.

А што думаюць на конт прапаноў беларускіх чыноўнікаў, даследчыкаў, работнікаў культуры прадстаўнікі дыяспары? Карэспандэнт "К" сабраў найбольш яркавыя каментарыі ў кулуарах, а таксама цікавыя думкі выступаюца на пасяджэнні Кансультатыўнага савета па справах беларусаў замежжа.

Валянціна ПІСКУНОВА, старшыня Саюза беларусаў Латвіі:

— У Латвіі дзейнічае адна з найбольш вялікіх і, што самае галоўнае, актыўных беларускіх арганізацый. За апошні час былі праведзены дзясяткі разнастайных праектаў, скіраваных на зберажэнне самабытнай беларускай

і не толькі

Клопаты і прапановы беларускай дыяспары

Алена ГРЫЗЛЭ, старшыня Елгаўскага беларускага таварыства "Лянок":

— Ад моманту стварэння арганізацыі ў 2008 годзе ў нас ёсць магчымасць абмяркоўваць усе клопаты непасрэдна з прадстаўнікамі Пасольства Беларусі ў Латвіі і аператыўна іх вырашаць. З актуальных праблем можна адзначыць недахоп друкаваных выданняў з Беларусі, у тым ліку перыядычных. Асабліва гэта важна для пажылых прадстаўнікоў арганізацыі. Не хапае музычных інструментаў, метадычных матэрыялаў, музычных "мінусавак" для нашых калектываў. Было б цудоўна стварыць своеасаблівую базу даных. Да ўдзельнікаў пасяджэння маю прапанову: рэгулярна арганізоўваць віртуальныя "круглыя сталы" з выкарыстаннем Скайпа...

Алег ДАВІДЗЮК, кіраўнік Беларускага Культурнага цэнтра г. Вісагінаса "Крок" (Літва):

— Вельмі прыемна ў чарговы раз наведваць сталіцу роднай краіны! У Мінск прыехаў з канкрэтнымі прапановамі. У прыватнасці, патрабуе ўдасканалення сістэма адукцыі нацыянальных менашасцей у Літве. З прыемнасцю хочацца расказаць аб працы з беларускай дыяспарай у Вісагінасе, дасягненнях і клопатах нашага ансамбля "Світанак", які штогод удзельнічае ў беларускіх фестывалях. Думаю, майм калегам з іншых краін будзе цікава і прыклад плённага супрацоўніцтва нашай арганізацыі з Брэсцкім раёнам ды Наваполацкам...

Не даводзіцца сумнявацца, што ўсе прапановы, якія прагучалі на пасяджэнні і якія ўзялі на ўзбраенне кіраўнікі ведамстваў літаральна ў час мерапрыемства, абавязкова знойдуць уважлівае і сумесных праектах.

Кастусь АНТАНОВІЧ Фота аўтара

— Праблема нашай установы, якая дзейнічае цягам трынаццаці гадоў, адвечная: музычныя калектывы з Беларусі да нас прыязджаюць вельмі рэдка. На жаль, нам цяжка знаходзіць сродкі на аплату дарогі і пражыванне артыстаў, таму ўся надзея — на Беларусь. Вельмі хацелася б, каб хоць раз на пяць гадоў невялікі

Тыдзень таму ў Брэсце скончыўся 18-ы Міжнародны тэатральны фестываль "Белая вежа". Ён сабраў 22 калектывы з 13 краін, у тым ліку Азербайджана, Арменіі, Егіпта, Ізраіля, Літвы, Польшчы, Расіі, Славакіі, Украіны, Чэхіі, Швецыі, Японіі. За восем фестывальных дзён адбылося ажно 17 майстар-класаў і, галоўнае, — 22 спектаклі (не толькі драматычныя, але і пластычныя, лялечныя, а таксама вулічныя). Яны паказваліся ажно на пяці пляцоўках, іх паглядзела больш як восем тысяч гледачоў.

Жанравая палітра фестывальных паказаў была папраўдзе вельмі размаітай. Але гледачы ад гэтага зусім не разгубіліся: кожны знайшоў тое, што яму па душы. Тым больш, на некаторыя прагляды — вулічныя, на плошчы — білет не патрабаваўся. Дый залы, мяркуючы ўжо па хуткім продажы білетаў, не пуставалі.

Спектаклі ацэньвалі не проста члены журы, а тры розныя Рады: экспертаў, крытыкаў і СМІ. Прычым кожная групоўка шукала пераможцаў у сваіх намінацыях. Гран-пры, які размяркоўвалі эксперты, паехаў у Вільнюс: ім быў адзначаны спектакль "Лэдзі Макбет" Літоўскага маладзёжнага тэатра ў пастаноўцы Альгірдаса Латэнаса. Лепшым спектаклем малой формы і адначасова адным з пераможцаў у намінацыі "Выбар гледачоў" была прызнана знакамітая, неаднойчы ўшанаваная "Пікавая дама", пастаўленая Алегам Жугждам у Гродзенскім абласным тэатры лялек. У намінацыі "Лепшы тэатральны эксперымент", за якую адказвалі СМІ, перамог спектакль "Партрэты польскіх каралёў" Старога нацыянальнага тэатра імя Хелены Маджэўскай з Кракава. Акцёрскія прызы — за лепшыя жаночую і мужчынскую ролі — "дзяліла" паміж удзельнікамі Рада крытыкаў. Іх удадальнікамі сталі расіяне: Вольга Бялінская за ролю Маці забойцы (спектакль "Антыцелы") і Канстанцін Мішын за ролю Мцыры зрынутага (спектакль "Мцыры"). Спецыяльным дыпламам МТС "За сумяшчэнне драматычнага і харэаграфічнага мастацтваў" былі ўзнагароджаны рэжысёр і харэограф Міры Лазар і яго "аўтарскі" Тэатр танца з Тэль-Авіва — за спектакль "Палароід".

Але што хаваецца за гэтай спрэс пераможнай статыстыкай? З пытаннямі пра фестывальныя ўражанні мы звярнуліся да трох беларускіх прадстаўнікоў Рады крытыкаў, якія маюць розны "стаж удзелу" ў "Белай вежы". Людміла ГРАМЫКА — сапраўдны заўсёдна гэтага тэатральнага форуму. Алена ЛІЁПА прыязджала на некалькі першых фестываляў і была запрошана на цяперашні. А Дзяніс МАРЦІНОВІЧ аказаўся на "Белай вежы" ўпершыню.

З ПУНКТА ГЛЕДЖАННЯ ПРЫСУТНАСЦІ...

Людміла ГРАМЫКА: — Сёлета арганізатары аб'явілі, што змяняюць фармат фестывалю. І сапраўды: змены датычыліся не толькі самой праграмы, але і падбору спектакляў, спосабу размеркавання прызоў. Адзін з акцэнтаў быў зроблены на спектаклях, якія былі адзначаны на Нацыянальнай тэатральнай прэміі. На жаль, змаглі прыехаць не ўсе спектаклі, якія арганізатары хацелі бачыць. Але і гродзенская лялечная "Пікавая дама", і "Аднакласнікі" Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра ў агульным фестывальным кантэксце выглядалі вельмі годна. Цікаваць выклікала сама гісторыя, выкладзеная ў п'есе Юліі Чарняўскай. І хаця п'еса сабрала шмат за-

ўваг крытыкаў за меладраматычны сюжэтныя хады, гледачам такое "серыяльнае" адценне прыйшлося даспадобы. Як прызнаўся дырэктар Магілёўскага тэатра, з распаўсюджваннем білетаў на гэты спектакль ніколі няма праблем. Ну а згаданая "Пікавая дама" ўвогуле прасякнута неверагодным абаяннем! Праўда, з цягам часу ў гэтым спектаклі становіцца заўважны гэты "налёт пасляховасці". І рэжысёру Алегу Жугжду трэба быць пільным, бо акцёры паступова прызвычайваюцца да таго, што спектакль паўсюль, дзе ні з'явіўся б, збірае прызы ды атрымлівае глядацкае прызнанне. І з-за гэтага са спектакля можа знікнуць адчуванне,

размераныя, пастаянныя, быццам гэтак жа напоўненыя думкамі, як і вочы людзей, якія прыйшлі на гэты спектакль. Думаю, ніхто не расчараваўся, і спектакль справядліва атрымаў Гран-пры, бо ён узнімаецца над астатнімі. Спектаклям у тэхніцы "verbatim", што таксама звяртаюцца да актуальных тэм і здольныя закрануць гэтым гледача (маю на ўвазе "Антыцелы"), цяжка супернічаць з падобнымі пастаноўкамі без такой жа глыбокай мастацкай распрацоўкі.

Яшчэ адным з самых моцных па ўражаннях стаўся спектакль "Партрэты польскіх каралёў" — глыбокі па сутнасці і нязвыклы па

сведчыць пра іхнюю дасведчанасць у тэатральным мастацтве, уменне адэкватна адгукнуцца на нешта новае.

Зрэшты, сумневы выклікаў толькі спектакль "Гамлет. Кропка G" маскоўскага "Тэатра Месяца" — і з пункта гледжання прысутнасці ў праграме, і з пункта гледжання звычайнага густу...

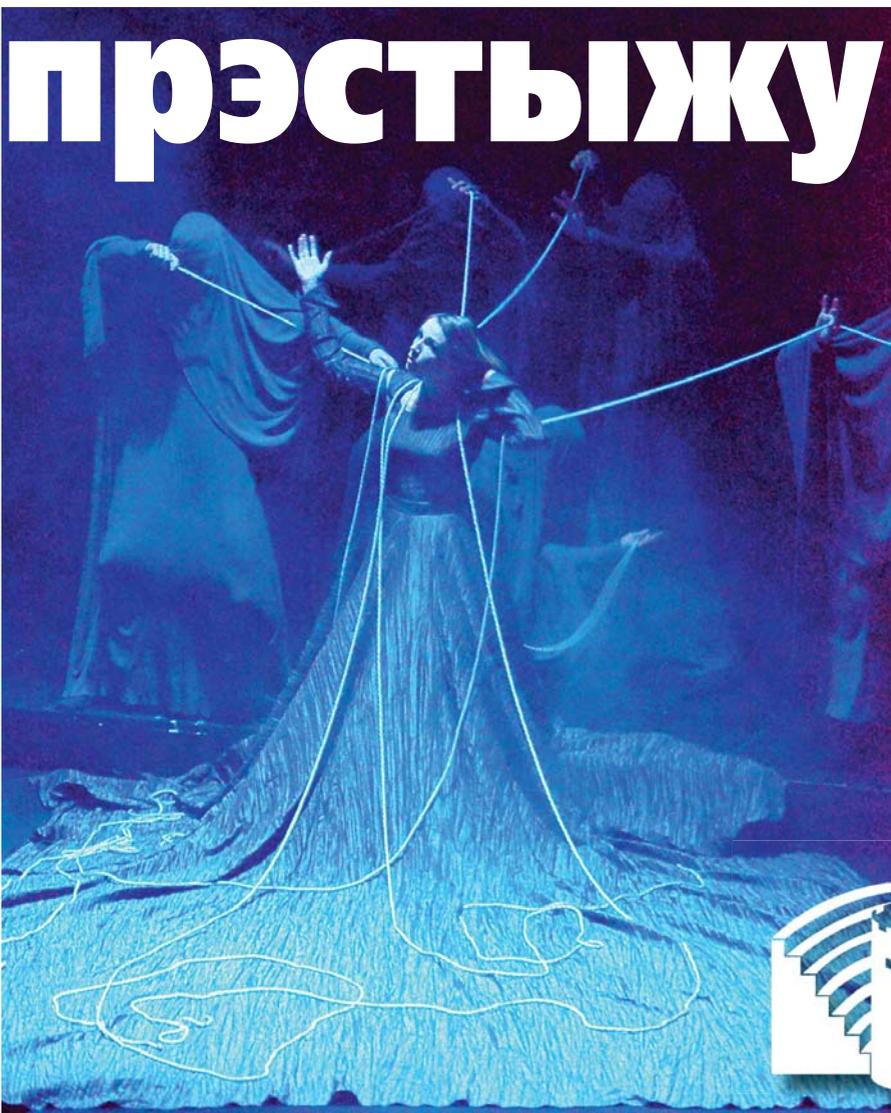
НАСПЕЎ ЧАС УДАКЛАДНІЦЬ...

Алена ЛІЁПА: — Цяперашні фестываль прадманстраваных якасцяў зрух у паказе так званых сталічных спектакляў, прывезеных з Масквы,

Былі на фестывалі і вельмі складаныя спектаклі — тыя ж "Антыцелы". А "Партрэты польскіх каралёў" увогуле прадманстравалі, што мы ад такіх тэхналагічных "выкрунтаў" і, шырэй, ад такога ўзроўню ідэй адстаём не менш як на паўстагоддзя (праўда, у гэтым спектаклі ўсё роўна хацелася ўбачыць артыстаў не адно на экране, але і "жыўцом"). Разам з тым, дзякуючы гэтым спектаклям ды некаторым іншым, дзе ўсё таксама было моцна "завязана" на зладжанасці тэатральных службаў, можна было ацаніць работу "байцоў нябачнага фронту". І — парадавацца за тое, што Брэсцкі тэатр і, галоўнае, яго супрацоўнікі адпавядаюць усім патрабаванням нашых гасцей. Сапраўды, падрыхтоўчыя работы да кожнага спектакля вяліся практычна без перапынку, удзень і ўночы. Пецярбургцы прызнаваліся ў кулуарах, што ў Брэсце ім было куды прасцей вырашыць разнастайныя тэхнічныя пытанні, чым нават у Фінляндыі...

Кардыяграма

прэстыжу

Сцэна са спектакля "Лэдзі Макбет".

Дзяржаўны маладзёжны тэатр Літвы, Вільнюс. Фота Вольгі КЛІМУК

"Белая вежа": імпульсы ды інтэрвалы

Наспеў час "удакладніць" фінансаванне "Белай вежы". Мінуты гады, калі калектывы літаральна змагаліся за ўдзел у фестывалях, калі паехаць на такі форум было справай гонару ды прэстыжу. Сёння лепшыя спектаклі ездзяць па ўсім свеце — і на вельмі добрых фінансавых умовах. Больш за тое: многія замежныя калектывы зарабляюць грошы менавіта фестывальнымі ганарарамі. І каб "Белая вежа" была і надалей такой жа прэстыжнай для лепшых тэатраў свету ды магла запрашаць спектаклі папраўдзе высокага прафесійнага ўзроўню, трэба шукаць спонсараў.

Падводзячы вынікі, дадам, што "кардыяграма" сёлетняга фестывалю была дастаткова роўнай, а добра гэта ці дрэнна — як кажучы, пабачым. Ну а як прадстаўнік Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі дадам таксама тое, што наш спектакль "Бегчы з Эльсінора, або Гамлет навыварат", здаецца, даволі фестывальны варыянт відовішча і глядзеўся б на "Белай вежы" куды лепш за "Гамлет. Кропка G" Маскоўскага "Тэатра Месяца"...

АДЧУЦЬ СЯБЕ ЕўРАПЕЙЦАМІ...

Дзяніс МАРЦІНОВІЧ: — На гэтым фестывалі я прысутнічаў упершыню, але раней мне даводзілася бываць на іншых, прычым не толькі на тых, што праводзяцца ў Беларусі. На "Белай вежы" мяне вельмі ўразіла сама па сабе шырокая панарама тэатральнага мастацтва — што называецца, з усяго свету, а не адно з Еўропы і Расіі, як здараецца куды часцей. Паглядзеўшы тое, што ставяць у Закаўказзі, Азіі, нават у Афрыцы і Японіі, немагчыма было, зразумела, скласці поўнае ўражанне аб тамтэйшым тэатральным мастацтве. Але нават такія асобныя дакрананні да іншых культур дапамагаюць нам, беларусам, яшчэ больш адчуць сябе еўрапейцамі, на якіх паўплывала і Расія. Так што такое пашырэнне кругагляду заўсёды бывае карысным, нават калі ўзровень спектакляў вельмі розны. Асабіста мяне больш за ўсё ўразілі "Антыцелы" і "Партрэты польскіх каралёў" — гэта быў сапраўдны чуд! Дый ад "Пікавай дамы", колькі б я не глядзеў, заўсёды атрымліваеш непраўдальнае задавальненне! Калі фестываль дае магчымасць убачыць такія папраўдзе зорныя спектаклі, нельга не парадавацца — у тым ліку, за сам фестываль!..

Падрыхтавала Надзея БУНЦЭВІЧ

што ўсё адбываецца "ўпершыню", з тым жа натхненнем ды неспасрэднасцю. А пастаноўка і сапраўды скарае мастацкай прастамай, дакладнасцю прыёмаў, вышталонасцю рэжысёрскіх знаходак, яднаннем свету паэзіі з музыкай, цудоўна акрэсленым сюжэтам і, зразумела, цудоўнымі марыянеткамі. Адным словам, абодва гэтыя спектаклі пацвердзілі: наша Нацыянальная прэмія ішла, што называецца, правільным шляхам і адзначыла папраўдзе лепшае.

Вылучыліся ў фестывалі і такія яго ўнутраныя рэчышчы, як спектаклі вулічныя, дзіцячыя, эксперыментальныя (тыя ж "Антыцелы", "Ураджай") ды, вядома, спектаклі маштабныя, дзе выкарыстаны, у тым ліку, найноўшыя тэхналагічныя дасягненні ("Партрэты польскіх каралёў"), шырока разгортваецца сцэнаграфія, якая ўжо сама па сабе стварае яркае ўражанне і фарміруе тэатральныя думкі ("Лэдзі Макбет"). Сёння глядач пачынае адвыкаць ад напружанай інтэлектуальнай працы. А калі гэта спалучаецца з эмацыйнымі перажываннямі, выкліканымі драматычнымі і тым больш трагічнымі калізіямі, дык ад публікі патрабуецца яшчэ больш і ўдумлівай працы, і расходу душэўных сіл. Тым не менш, "Лэдзі Макбет" была ўспрынята гледачамі з разуменнем і ўдзячнасцю. Шмат пра што казалі і працяглыя авацыі —

форме падачы матэрыялу. Акцёры там іграюць — па ўсім тэатры: у грымёрках, закулісці, падвале. Усё гэта здымаецца шаснаццацю камерамі і трансляецца на вялізны экран, які займае ўсю сцэну. Уражвае выдатная акцёрская ігра: любая эмоцыя, што "выкладалася" праз экран, вытрымлівала павелічэнне ў сотні разоў — і пры гэтым заставалася натуральнай, без ценю фальшу. Я ніколі нічога падобнага не бачыла! Але нават калі дзесьці і было б зроблена што-сьці падобнае, дык наўрад ці знайшліся б такія артысты, здольныя данесці гэта на такім узроўні. У аснову спектакля былі пакладзены тэксты чатырох аўтараў, дадавалася і шмат таго, што нараджалася імправізацыйна, на рэпетыцыях, а потым замацоўвалася. Дый уражвала само гэтае існаванне "тут і зараз". Да гэтага ж трэба было не толькі дадумацца, а яшчэ і ўвасобіць! Па той колькасці рэжысёрскіх ідэй, якія там не паўтараюцца, а ўзнікаюць адна за адной, з хуткасцю снежнага камяка, што ляжыць з гары, гэты спектакль апырэджаў усе астатнія — і справядліва перамог у намінацыі "Лепшы тэатральны эксперымент". Асабліва прыемна, што гэта было рашэнне Рады СМІ, якая складалася пераважна з брэсцкіх журналістаў, што несумна

Санкт-Пецярбурга. Раней гэтая галіна "культуры" пераважна з-за фінансавых праблем. Адпаведна, адтуль прывозіліся далёка не лепшыя, часта адкрыта другасныя пастаноўкі, на фоне якіх можна было "пахваліцца" і нашымі, незалежна ад іх якасці: маўляў, нашы не толькі не горшыя за маскоўскія, а дзесьці яшчэ і лепшыя. Гэтым разам да расійскіх спектакляў можна было ставіцца па-рознаму: камусьці — падабалася, камусьці — можа, і не. Але не прызнаць іх высокі ўзровень было немагчыма.

Беларуская праграма была заяўлена даволі шырока — у такой колькасці айчынных пастацовак можна было б і "патануць", каб не "выратавальныя кругі" тых папраўдзе добрых спектакляў, што былі туды ўключаны. Таму калі раней беларускі бок фестывалю быў часам даволі сціплы, дык зараз нам папраўдзе было чым ганарыцца. Але... Асабіста ў мяне засталася пытанне: ну колькі можна, што называецца, закрываць амбразуру "Пікавай дамай"? Спектакль гэты — папраўдзе бездарковы, высокіх ацэнак, узнёс на эпітэту і гарачых апладысмантаў для яго ніхто ніколі не шкадуе. Але трэба ўжо і задумацца: што далей? Тэатр, як і ўсялякая мастацкая з'ява, павінен увесць час імкнуцца да новых гарызонтаў, не супакойвацца на лаўрах ужо дасягнутага.

Тэатр

Сёння Гродзенскі абласны драматычны тэатр паказвае першую прэм'еру гэтага сезона — "Мой гарадок" паводле п'есы Т.Уайлдара, уганараванай у 1938 годзе Пуліцараўскай прэміяй.

Прэм'ера рыхтавалася ў няпростых умовах. За тыдзень да яе, у час правядзення ў тэатры Свята класічнай музыкі "TuzenHouse", запланаваныя раней рэпетыцыі спектакля спынілі. Такое рашэнне было прынята, каб забяспечыць удзельнікам фестывалю больш камфортныя, папраўдзе філарманічныя ўмовы і магчымасць у любы момант сесці за ўстаноўлены на сцэне канцэртны раяль, перавезены сюды з Гродзенскага дзяржаўнага музычнага каледжа. Але адразу па заканчэнні музычнага форуму тэатральную сцэну зноў апанавалі акцёры. І — прыклалі ўсе намаганні, каб выпусціць спектакль да тэрміну. А напярэдадні мы звярнуліся да пастаноўшчыка — галоўнага рэжысёра тэатра Генадзя МУШПЕРТА, каб той адкрыў некаторыя таямніцы не толькі "...Гарадка", але і ўсяго сезона.

— Гэта п'еса, — распавёў Генадзь Уладзіміравіч, — за 80 гадоў свайго існавання стала ўжо сусветнай класікай. Мы ставім яе найперш таму, што жывём, так бы мовіць, "не ў сталіцы". У сталіцы, пэўна, гэты спектакль я не ставіў бы: для тамтэйшай публікі гэта было б нешта, на маю думку, экзатычнае. Гродна, вядома, — вялікі горад, які мае багатыя гістарычныя ды культурныя традыцыі, да таго ж — абласны цэнтр. Але нам вельмі блізкае ўсё тое, чым жыве апісаны ў п'есе маленькі амерыканскі гарадок. І праз спектакль мы хочам заявіць, што правінцыя мае не толькі свае асаблівасці, але і свае выгоды, свае заслугі. Спадзяюся, што зможа добра выявіць у пастаноўцы прыём "калектыўнага апавядальніка". Гэта спектакль без так званай чацвёртай сцяны, ён робіць пасыл непасрэдна да залы, куды звяртаецца не толькі ўласна

Экзотыка несталічнага "...Гарадка"

— Насамрэч, такая колькасць для нас — катастрофа. Любое няўхільнае павышэнне — не на карысць. І не заўсёды колькасць пераходзіць у якасць. Ужо сёння можна сказаць, што гэта прывядзе да больш мігучай падрыхтоўкі прэм'ер, да яшчэ большай загрузанасці найбольш запрабаваных артыстаў — і ніяк не адаб'ецца на іх заробках. За апош-

нія дваццаць гадоў, калі ў нас трывала было па шэсць прэм'ер, мы пераканаліся, што хопіць нават чатырох. Галоўнае, каб тыя былі ўдалымі!

— **А яшчэ такімі, каб патэнцыйныя глядачы наведвалі іх неаднойчы. Дык што чакае гродзенскіх тэатралаў цягам сезона?**

— Пачну з таго, што па маёй просьбе да нас прыедзе вядомы

польскі рэжысёр Пётр Дамброўскі — ставіць "Шынель" Юліяна Тувіма. Гэта не інсцэніроўка Гогаля, а самастойная п'еса, і створана яна па матывах не толькі гоголеўскага аднайменнага твора, але і таксама ягоных "Рэвізора" ды "Запісак вар'ята". Давялося замаўляць пераклад п'есы з польскай мовы, бо гэта, паўтарыся, не кампіляцыя фрагментаў класікі, а цалкам аўтарскія тэксты.

— **Пераклад будзе на беларускую мову?**

— Не, на рускую. На беларускай будзе народная камедыя "За двума зайцамі", якую паставіць Міхаіл Краснабаеў з Віцебска. Гэта добра вядомая, у тым ліку па кінастужцы, п'еса Міхаіла Старыцкага — украінскага пісьменніка і тэатральнага дзеяча другой паловы XIX стагоддзя. Яго труп, дарэчы, з поспехам гастралювала па Беларусі, і наш Янка Лучына прывітаў і ім свае вершы. Паставім мы і рускую класіку, надзвычай актуальную сёння па ўзнятых праблемах, — "На ўсякага мудраца даволі прастаты" Аляксандра Астроўскага. Будзе і новая пастаноўка для дзяцей: пра Віні-Пуха. Два спектаклі зробіць і Сяргей Курыленка: амерыканская п'еса "Ах, гэтыя вольныя матылькі!" ды італьянская камедыя становішчаў "Выпадковая смерць анархіста", дзе можна спачатку пасмяяцца, а потым задумацца і паразважаць. Мы штосьці засумавалі па інтэлектуальных, зацікаўленых глядачах. За апошнія гады публіка змянілася, стала больш прагнуць відовішча, забаўляльнасці, а часам яна ўвогуле да ўсяго абьякавая. Мне давлялася папрацаваць у Польшчы — і ў Беластоку, і ў Познані я назіраў самыя жывы інтарэсы да ўсяго, што робіцца на тэатральнай сцэне. Хочацца спадзявацца, што мы, нарэшце, таксама абудзім сваіх глядачоў, у тым ліку — прэм'ерамі. А ўвесну спадзяёмся, ужо ў пяты раз, стаць удзельнікамі Міжнароднага фестывалю "Сустрачы ў Расіі", што праходзіць у Пецярбургу...

— **Летась ваш "Палёт над гняздом зязюлі" атрымаў там галоўны прыз — жадаем далейшых перамог!..**

Надзея БУНЦЭВІЧ

Сцэна са спектакля "Палёт над гняздом зязюлі".

Мы штосьці засумавалі па інтэлектуальных, зацікаўленых глядачах. За апошнія гады публіка змянілася, стала больш прагнуць відовішча, забаўляльнасці, а часам яна ўвогуле да ўсяго абьякавая.

апавядальнік, але і астатнія персанажы, якія, такім чынам, таксама выступаюць у гэтай ролі.

— **Лічыцца, што абласному тэатру для падтрымкі глядацкай увагі патрабуецца пастаянная змена рэпертуару. Раней вы ставілі па шэсць спектакляў за сезон, сёлета ж выйшлі на "шчаслівую лічбу" — сем...**

Сцэна са спектакля "Камедыя".

25 верасня Мінскі абласны драматычны тэатр адкрывае сезон — 300-м спектаклем "Камедыя"!

За 20 гадоў свайго існавання гэты спектакль — "Камедыя пра сялянкіна Дзёмку, яго жонку Маланку, арандатара Давіда і Чорта, які страціў сэнс існавання" — ужо стаў візітуйкай тэатра, менавіта ім маладзечанцы адкрываюць кожны сезон. Саму гісторыю калісьці выклаў Катэтан Марашэўскі, дапоўніў — Францішак Аляхновіч, а сваю версію сачыніў рэжысёр і педагог тагачаснага Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута Уладзімір Рудаў.

П'еса была ўвасоблена рэжысёрам Андрэем Андросікам — як бліскучы дыпломны спектакль выпускнікоў-акцёраў, які потым доўга

ішоў у прыватным Альтэрнатыўным тэатры. Некаторы час Андросік працаваў і ў нас, і прэм'ера заваднай пастаноўкі дазволіла нашаму, на той час зусім маладому, тэатру гучна заявіць пра сябе ў культурнай прасторы. Менавіта "Камедыяй" адкрываўся першы фестываль "Маладзечанская сакавіца", і маладым акцёрам Аляксандру Пашкевічу (наш нязменны памяркоўны Дзёмка), Таццяне Кавалеўскай (цяпер яна выкладае ў Мінску), Яўгену Іўковічу (цяпер ён у Маладзёжным тэатры) і Раману Цыркіню (так-так, цяперашні галоўны рэжысёр Мазырскага драмтэатра імя Івана Мележа таксама пачынаў у нас!) давлялася трымаць своеасаблівы іспыт перад такімі майстрамі сцэны, як Стэфанія Станюта, Расціслаў Янкоўскі, Зінаіда Браварская, Аляксандра Клімава ды іншыя. Ролю Давіда рэпэціраваў

нават мастак-пастаноўшчык спектакля Ігар Падлівальчаў — цяпер адзін з вядучых артыстаў Новага драматычнага тэатра.

Спектаклі-рэкардсмены для такога абласнага тэатра, як наш, — вялікая рэдкасць. Бо ў невялікіх гарадах цікавасць публікі можна падтрымліваць толькі частай зменай рэпертуару. Але "Камедыя" карысталася папраўдзе нязменнай глядацкай любоўю, у яе з'явіліся ледзь не "пастаянныя наведвальнікі", якія бачылі спектакль разоў сем, а з часам прыводзілі на яго падрослае "маладое пакаленне". Таму і

А сама рэжысура Майстра і Педагога з вялікай літарой! Андросік, на маю думку, наглядна прадэманстравваў забыты прыём-тэзіс — "артыст і дыванок". Не трэба запаўняць прастору сцэны грувасткімі дэкарацыямі, — вынаходліваму рэжысёру дастаткова ўмоўнага "дыванка" і адоранага акцёра, каб стварыць незабыўнае відовішча. Якім пры гэтым было ўздзеянне рэжысёра на акцёраў, можна здагадацца ўжо па тым, што калі я ўводзіўся на ролю Чорта, дык калегі, да-

водзіць з ім асобную рэпетыцыю, робіць неабходныя папраўкі.

Пэўна, яшчэ адной прычынай доўгажыхарства стала тое, што спектакль — не проста забаўка. "Куды ісці?" — у роспачы крычыць галоўны герой у фінале, праіграўшы пары Чорта. На гэтай фразе ў зале заўсёды павісае цішыня. Бо пытанне, насамрэч, філасофскае: хто мы, адкуль, навошта жывём, куды ідзем?

П'еса ставілася ў многіх тэатрах краіны. У некаторых, як і ў нас, тыя спектаклі не зніклі з афішы. Вось бы сабраць іх усе разам, у адным фес-

300 + 20: ну а больш?

не дзіва, што, здараецца, рэплікі персанажаў злітаюць з вуснаў публікі раней, чым вымаўляюцца на сцэне.

Дык у чым жа прычына такога поспеху? На мой погляд, паводле формы — гэта беларускі аналаг італьянскіх камедый масак і становішчаў. Праўда, замест сапраўдных масак, што існавалі ў дэль артэ, выкарыстоўваецца грим, прыдуманні калісьці нашым грымёрам Мікалаем Мамацюком: каларытныя насы, злепленыя з гумозы, вусы, маршчыні. Персанажы-тыпажы надзелены пазнавальнымі рысамі. Амаль дэтэктыўны сюжэт увесь час трымае глядача ў чаканні развязкі. Спектакль — жыве. У ім раз-пораз з'яўляюцца імправізацыі, якіх няма ў тэксце.

памагаючы мне, амаль даслоўна паўтаралі ўсе ягоныя фразы. Андросік сам распрацаваў і светлавую партытуру. І калі асвятляльнікам у тэатр прыходзіць новы супрацоўнік, той жа Аляксандр Пашкевіч — артыст з першага складу, які памятае пастаноўку ва ўсіх падрабязнасцях, — пра-

тывальным праекце! У памяць пра тую ідэю-агеньчык, якую прыдумаў Уладзімір Рудаў, а "распаліў" Андрэй Андросік...

**Алег ЧЭЧАНЕЎ,
артыст і рэжысёр
Мінскага абласнога
драматычнага тэатра
Маладзечна**

А што? Калі ладзяцца выстаўкі адной карціны, дык чаму ў нас не можа быць фестывалю адной п'есы? Пачаўшы з "Камедыяй" і ўласна рэспубліканскай прасторы, потым можна было б выйсці і на замежныя кантакты. Скажаце, глядачы стомяцца? Ды наадварот: заўсёды ж цікава параўноўваць! У той жа Эстонскай оперы, як "К" ужо калісьці пісала, цікавасць глядачоў падграваецца тым, што на адзін і той жа сюжэт ставяць оперу і балет. Глядач ідзе на абедзве версіі — і параўноўвае. Так і тут: параўнанне, да ўсяго, магло б спрыяць выхаванню ўдумлівага глядача. Дый тэатры маглі б дадаткова "паспаборнічаць", чыя пастаноўка выразнейшая...

Н.Б.

Спадчына

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 3.)

Вернісаж супаў і яшчэ з адным юбілеем — 35-годдзем архіпастарскага служэння Філарэта, Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага, Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі на зямлі Белаі Русі. У сувязі з гэтым Царкоўна-гістарычны музей Беларускай Праваслаўнай Царквы прадставіў у экспазіцыі богаслужэбнае адзенне, рэліквіі, прадметы асабістай набожнасці Мітрапаліта, якія дэманструюцца ў рамках выстаўкі ў адной з залаў музея.

Без перабольшання можна сказаць, што сённяшняя экспазіцыя — гэта вялікі падарунак нам, глядачам, мінчанам і гасцям сталіцы, незалежна ад індывідуальнага густу, узросту, прафесіі, сацыяльнай, культурнай і рэлігійнай прыналежнасці, бо яна прыносіць у людскія душы чароўнае, прывабнае, захапляльнае святло любові і надзеі. Выстаўка ўвабрала ў сябе каля 100 раскошных, надзвычайных твораў канца XIV — пачатку XIX ст. са збору дзевяці музеяў чатырох краін: Расіі (Дзяржаўная Трацякоўская галерэя і Музей рускай іконы), Украіны (Нацыянальны Кіева-Пячэрскі гісторыка-культуры

Цудоўныя, непаўторныя

Фрагмент экспазіцыі.

турны заповеднік), Сербіі (Бялградскі Нацыянальны музей) і Беларусі (Нацыянальны мастацкі музей, Музей старажытнабеларускай культуры Нацыянальнай акадэміі навук, музеі Гродна і Полацка). Падкрэслію, 12 ікон Сербіі, упершыню прадстаўлены ў Беларусі, асабіста на мяне зрабілі яркае ўражанне сваім асаблівым нацыянальным каларытам, што, безумоўна, узыходзіць ад славытых візантыйскіх каранёў. Усе сербскія іконы, якія ўдалося выратаваць у часы войнаў, знаходзяцца пад аховай UNESCO.

Пра незвычайную духоўную каштоўнасць рускіх, украінскіх ды беларускіх ікон і казаць не даводзіцца: гэта даўно вядома ўсяму свету — і свецкаму, і сакральнаму, а не толькі ўласна славянскаму. Заснаваны на аўтарскай інтэрпрэтацыі біблейскіх сюжэтаў ды вобразаў, іканапіс, прадстаўлены на выстаўцы, скіраваны перш за ўсё на пачуццёвае ўспрыманне і перажыванне глядача. А сам вобраз Хрыста, нягледзячы на розныя іканаграфічныя "версіі", духоўнай ніткай звязвае іконы "квадрыгі" краін у адно непарыўнае

святшчэннае цэлае. Па сутнасці, выстаўка — непарушны велічны помнік Збавіцелю і паслядоўнікам Яго Богага вучэння. Гэта, на мой погляд, галоўнае.

Я ўжо не кажу пра тое, што экспазіцыя для прафесійных мастакоў, асабліва маладых, стане вельмі патрэбнай школай для вывучэння многіх цікавых пытанняў. Напрыклад, чаму ў іконах няма пэўнай крыніцы святла і падаючых ценяў? Чаму адсутнічае святлаценевая мадэліроўка, але ёсць аб'ём? У чым тайна іканапіснай сімволікі колеру, святла, жэстаў персанажаў,

атрыбутаў? І як сукупнасць усіх выяўленчых прыёмаў у іканапісе стварае асаблівую знакавую сістэму — мову, "тэкст" (у семантычным значэнні гэтага слова)?

17 верасня, напярэдадні вернісажу, адбылася прэс-канферэнцыя, у якой прынялі ўдзел арганізатары выстаўкі: генеральны дырэктар НММ Беларусі Уладзімір Пракапцоў, генеральны дырэктар Нацыянальнай Трацякоўскай галерэі Ірына Лебедзева, генеральны дырэктар Нацыянальнага Кіева-Пячэрскага заповедніка Любамір Міхайлін, дырэктар Нацыянальнага музея ў Бялградзе Баяна Борыч-Брэшковіч, дырэктар маскоўскай Прыватнай установы культуры "Музей рускай іконы" Мікалай Задарожны, кіраўнікі іншых беларускіх музеяў, а таксама епіскап Бабруйскі і Быхаўскі Серафім.

Удзельнікаў міжнароднай выстаўкі "Праваслаўны свет. Вобраз Хрыста ў іканаграфіі Усходняй Еўропы" цёпла павіншаваў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка.

Барыс КРЭПАК
Фота аўтара

Раскадроўка

Трапіць у віхуру падзей XVI Міжнароднага фестывалю анімацыйных фільмаў "Анімаёўка" разам з магілёўскай публікай ды імянітымі аніматарамі пашчасціла карэспандэнт "К" Дар'і Амільковіч. Матэрыял пра тое, якім атрымаўся сёлета гэты адмысловы форум і што за вяршыні скарае сёння сучаснае анімацыйнае мастацтва, — чытайце ў наступных нумарах.

Мастыхін

Наведвальнікаў Светлагорскай карціннай галерэі "Традыцыя" імя Германа Пранішнікава ў гэтыя вераснёўскія дні сустракае трапяткое святло твораў гродзенскага мастака Мікалая Бандарчука. Так-так, сустракае, бо яно нібыта не затрымліваецца на тым, што ўвасоблена, а робіцца самім паветрам дзвюх экспазіцыйных залаў...

Гэта святло вельмі эмацыйнага — так і хочацца сказаць: у нечым "шчамялёўскага" — каларыту. А Мікалай Трафімавіч і не адмаўляецца: "Шчамялёў — мой першы настаўнік", — крыху збянтэжана кажа ён. Зрэшты, пераняць, нават падсвядома, пачуццёвае спалучэнне фарбаў немагчыма: яно вельмі індывідуальнае. І мастак застаецца сабой з нейкай пранізліва-пляшчотнай палітрай светаадчуванняў. Лірычная настраёнасць многіх пейзажаў і нацюрмортаў прасякнута той першаснай свежасцю, якая адразу ж вызначае своеасаблівую таленавітасць майстра. Яна — у "Букете для Мар'яны", "У позняй восені", "У акне майстэрні", у "Нацюрморце са сланечнікамі"...

М.Бандарчук. "Букет для Мар'яны".

Мяркуючы па светлагорскай экспазіцыі, Мікалай Бандарчук і зараз не спыняе пошукаў новых выяўленчых сродкаў. Хіба ж можа быць інакш, калі ён ставіць перад сабой самыя розныя

творчыя задачы? Адсюль вельмі натуральнае спалучэнне прачулай экспрэсіі ды супакоенага лаканізму, магчымасцей станковага і манументальнага жывапісу. Нібыта самі па сабе знікаюць у

Мроі палатна

...А пра астатняе казалі творы

межах адной карціны жанравыя межы, выяўляючы таленавітую цэласнасць задумы ды ўвасаблення. Ды і тэматычная пераёмнасць многіх твораў спрыяе гэтаму: "Ля касцёла" і "Касцёл", "Каложы" і "Дарога да храма", "Свята-Троіцкая царква" і "Касцёл у Ліпнішках". Роднаснае супастаўленне можна доўжыць. Майстар рэалістычнага жывапісу, Мікалай Бандарчук умее заўважыць і незаўважнае. Вобразная дэталізацыя сама вымушае да гэтага. Менавіта такой выснове даюць падставу "Кліч пушчы", "Дняпроўская чайка", "Дрэва вечнасці", "Малады сад", "Плывуць аблогі"...

І ўжо зусім нечаканымі сярод іншых работ сталіся тыя, у якіх мастак вырашае свае філасофскія задумы. Вялікія па прасторавым увасабленні, яны валодаюць

такой жа, хаця і стрыманай, магчымасцю. Нават пазычаныя назвы не раскрываюць загадкавага сэнсу звышзадум. Можна доўга задуменна ўзірацца ў "Студзёную маўклівасць", у "Мроі белага палатна", у "Пераўтварэнне", у "Апакаліпсіс"... А калі зрокава трапляеш у "Даліну заблукаўшых душ", пачынаеш разумець, што гэты мастак часам можа сказаць больш, чым напісана.

І ці трэба казаць, што размова на ўрачыстым адкрыцці была паспраўднаму ўзнёслая. Да яе далучыўся і гомельскі мастак Арсеній Дваронін, які прыехаў спецыяльна, каб павіншаваць даўняга сябра. Выступоўцы прыгавалі, што Мікалай Трафімавіч — наш зямляк (родам з вёскі Сярэдняй Печы Лельчыцкага раёна). Вучыўся ў Рэспубліканскай школе-інтэрнаце па музыцы і выяўленчым мастацтве, скончыў Беларускае дзяржаўнае тэатральна-мастацкае інстытут. Быў прафесарам кафедры выяўленчага мастацтва Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта і адным з яе стваральнікаў... А пра астатняе казалі творы, нібыта працягваючы дыялог з часам. Дарэчы, так і названа гэтая разнажанравая, але вельмі цэласная экспазіцыя

Ізяслаў КАТЛЯРЭВ
Светлагорск

Некаторыя тутэйшыя журналісты лічаць Вільнюс горадам, добра адаптаваным для веласіпедыстаў, прыводзячы яго ў прыклад Мінску, які мае акурат адваротны імідж. З усёй адказнасцю можам заявіць: гэта няпраўда! Шыкоўная веладарожка ўздоўж праспекта Гедыміна — гэта бачная частка айсберга, і праблемы яна ніяк не вырашае. Іншыя ж веладарожкі тая праблема і наогул ствараюць. І добра яшчэ, калі нехта вырашыў пажартаваць ды зрабіў тую веладарожку даўжынёй у дваццаць метраў. Куды горш, калі “жарты” больш вынаходлівыя, і маркіроўка падступна заводзіць некуды ў балота, каб там раптоўна спыніцца, пакінуўшы веласіпедыста ў незаздроснай сітуацыі.

Яшчэ адна праблема — звышнасычаны трафік. І калі мы ўрэшце выехалі на стары тракт паміж Мінскам і Вільнюсам, які амаль дубліруе новы, дык адразу ўздыхнулі з палёгкай. Тым больш, неўзабаве быў і першы прыпынак.

Мультимедыйная шафа

Дом-музей — гэта вельмі своеасаблівы фармат. Самае важнае тут — захаваць атмосферу, створаную самім творцамі, каб наведальніку падавалася, быццам гаспадар толькі што быў тут ды выйшаў пакурыць. На жаль, гэта не заўсёды атрымліваецца: здараецца так, што аўтэнтычныя інтэр’еры даўно страчаны.

Гэта датычыцца і Музея Уладзіслава Сыракомлі ў вёсцы Барэйкішкі, які мы наведалі акурат незадоўга да адкрыцця новай экспазіцыі. Як вядома, “лірнік” пражыў пад Вільняй апошнія свае гады, арандуючы невялічкі маёнтак у Тышкевічах з блізкага адтуль Немежа. На падворку захаваліся жорны, якія Сыракомля любіў выкарыстоўваць замест пісьмовага стала... І на гэтым пералік рарытэтаў, бадай, заканчваецца! Яно і зразумела: дом шматразова змяняў гаспадароў ды перабудоўваўся.

У такой незаздроснай сітуацыі стваральнікі новай экспазіцыі прынялі ці не адзінае слушнае рашэнне: акцэнтаваць увагу не на саміх артэфактах, але на тэхнічных навінках, крэатыўных падыходах, эфектным мастацкім аздабленні. І стылізаваная пад XIX стагоддзе шафа раптам трансфармуецца ў мультимедыйны “дэвайс”, які дазваляе пачуць вершы Сыракомлі або пабываць у віртуальным туры па звязаных з ім мясцінах...

У гасцёўні ўстаноўлены стол, аточаны крэсламі, і да спілкі кожнага з іх прымацаваны партрэт адной з тых выбітных асоб, якія некалі наведваліся ў маёнтак.

— Можаче на гэтыя крэслы прысеці, яны ж — сучасныя, —

На людным месцы

Землякі — вялікая сіла

У Любанскім аддзеле ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі 2013-ы аб’яўлены як Год землякоў, што праходзіць пад дэвізам “Мая маленькая радзіма — акенца ў вялікі свет”. Ідэя праекта — далучыць землякоў, якія нарадзіліся на Любаншчыне, жылі і працавалі тут, да актыўнага творчага ды спонсарскага жыцця на малой радзіме. У асноўным, гэта выхадцы з раёна, што жывуць і працуюць у розных галінах народнай гаспадаркі, але не парываюць стасункаў з родным краем. Вось толькі некалькі прыкладаў шматграннасці праекта.

ЛЮБАНШЧЫНА

Юбілейны вечар “Добры вечар, землякі!” паэта, кампазітара, музыканта Івана Раманчука з нагоды яго 70-годдзя прайшоў у Любанскай дзіцячай школе мастацтваў і Мінскай

Крыж на ростанях

запрашае нас спецыяліст па турызме Алег Шылько. — Школьнікам адпачываць на іх вельмі падабаецца...

Мультимедыйная “начынка” разлічана на некалькі моў адразу, але ж беларускай сярод іх няма. Гэта дзіўна, асабліва калі ўлічыць, што Сыракомля нарадзіўся на беларускіх землях, правёў там большую частку жыцця, пісаў пра беларускія рэаліі і часам па-беларуску. Але... Як выявілася, усё тлумачыцца вельмі проста.

— Ведаецца, турысты з Беларусі ў нас амаль не бываюць. Таму які сэнс рабіць інфармацыйныя матэрыялы па-беларуску? — кажа Алег Шылько.

Знайсці Музей Сыракомлі надзвычай проста: да яго скіроўвае густоўны драўляны ўказальнік. Галоўнае толькі — не збытаць сур’эзна абноўлены сядзібны дом XIX стагоддзя з сучаснымі катэджамі пад даўніну, якія атачаюць будынак. Зусім жа іншая справа — адшукаць колішні засценак Свіраны, дзе нарадзіўся Францішак Багушэвіч. Месца, лішне казаць, — сімвалічнае ды важнае для беларусаў, але... як выявілася, добра прызабытае.

Самога засценка альбо хоць якіх яго пабудоў да сёння не ацалела, назва “Свіраны” фактычна знікла з

"Белыя плямы" на культурнай карце

Турпраект “К” па колішнім Віленскім краі

Шлях з Вільнюса ў Мінск М7 (Е28) ведаюць многія нашы суайчыннікі: аўтобусы і машыны з беларускімі нумарамі снуюць па ім няспынным чарадой. Мы таксама рушылі ўслед за імі, спадзеючыся пры першай жа нагодзе збочыць...

Канцэпцыя аднаго

Кантрасты Медніцкага замка.

карты, але паколькі даследчыкі до-сыць пэўна вызначылі месца, мы шукалі ўсё ж не іголку ў сене. Калі ведаеш шлях, знайсці яго вельмі проста: трэба збочыць направа на адзіным выразным павароце, які патрапіцца на старым тракце з Вільнюса ў Мінск (неўзабаве пасля таго, як ён перакрываецца з сучаснай шашой), і літаральна праз колькі соцень метраў вы апынецеся ля мэты. Але калі ты едзеш упершыню... Тут ужо нават на мясцовых жыхароў марна спадзявацца: прозвішча “Багушэвіч” ім абсалютна нічога не кажа.

— А вы што, яго сваякі? — дзівіцца адзін з “тубыльцаў”. І ў нейкім сэнсе ён мае рацыю — калі ўзяць

пад увагу той магутны ўплыў, які зрабіў Багушэвіч на станаўленне беларускай нацыянальнай ідэі.

Урэшце, нейкім чудам трапляем такі ў Свіраны. Краявіды там сапраўды Багушэвічавы. Побач — вёска, што складаецца ўсяго з трох хат. Як падаецца, жыццё там не надта змянілася за апошнюю сотню-другую гадоў. Нейкі тамтэйшы хлапчук акурат завіхаўся з канём, нібы ладзячы анімацыйную праграму.

Пазнаць тое месца сёння вельмі складана: яно ніяк не маркіравана. Але ж яшчэ зусім нядаўна ўсё было інакш. На параўнальна свежых фота з Інтэрнэту можна ўбачыць шэраг розных саматужных працяў мануфактурнага мастацтва: шылду, прысвечаную Багушэвічу, барэльєф з яго партрэтамі... Дык куды ж яно ўсё падзелася?

Як выявілася, да нядаўняга часу Свіраны апекаваў пісьменнік Юрась Гіль, які прыязджаў туды з Вільні разам з купкай энтузіястаў, даглядаў мясціну, ладзіў невялічкія імпрэзы... А таксама штогод усталёўваў усё новыя і новыя мемарыяльныя аб’екты — няхай сабе, вядома, і вельмі сціплыя. Юрась Гіль называў Свіраны “народным мемарыялам”. Але гады чатыры таму руплівец пайшоў з жыцця...

— 3 таго часу амаль ніхто з беларусаў сюды і не прыязджае, — распавядае мясцовая жыхарка — спадарыня Станіслава.

Паводле яе слоў, колькі гадоў таму навалыцца паваліла збудаванні “народнага мемарыялу”. І паколькі ніхто пра іх лёс не парупіўся, мясцовыя жыхары вырашылі “навесці парадка”. Таму на ростанях засталіся толькі крыж ды фігурка Маці Божай Ружанцовай. А Багушэвіч — нібыта знік.

Пра яго нагадвае хіба яшчэ адна мемарыяльная дошка, усталяваная некалі на сцяне дома спадарыні Станіславы. Але было тое гадоў наццяць таму, і літары з часам амаль сцёрліся...

Вядома, усё гэта вельмі сумна. Тым больш, праблема не такая і складаная. Тут не трэба ўзводзіць палацы — можна абысціся зусім малымі сродкамі: стварыць прыгожы мемарыяльны знак (няхай сабе нават валун з шылдай), паклапаціцца пра ўказальнік ды раз на год касіць траву. Мабыць, гэтага было б дастаткова, каб Свіраны вярнуліся на нашу культурную карту. Пытанне толькі ў тым, каму належыць парупіцца пра згаданыя простыя захады.

кананні Сароцкага народнага хору, ансамбля народнай музыкі і песні “Суседзі” з вёскі Сосны, калектыву “Добры настрой” з вёскі Ямінск, дзе нарадзіўся Іван Мікалаевіч, і, вядома ж, ансамбля “Любанскі гармонік” на чале з ім.

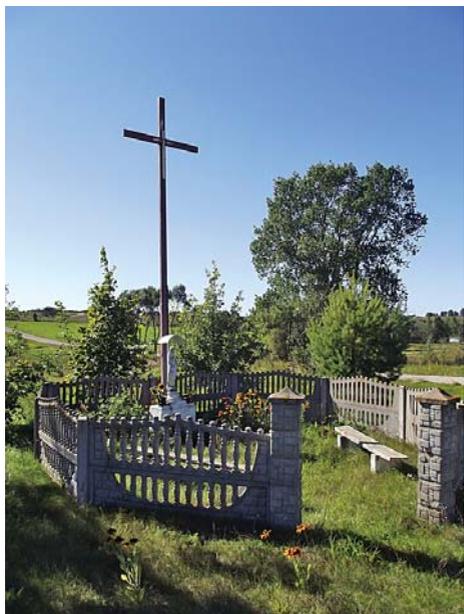
Выстаўка мастака Васіля Бурава працуе ў Любанскай дзіцячай школе мастацтваў. Яго дзяцінства пра-йшло на Любаншчыне, у вёсцы Малы Гарадзячыцы. Як прызнаецца сам жывапісец, усё самае лепшае ў жыцці ён атрымаў менавіта ў вёсцы, у гэтым маляўнічым куточку свайго маленства...

Васіль Фёдаравіч падарыў Любанскаму музею народнай славы палатно “Маэстра”, на якім адлюстраваны яшчэ адзін наш зямляк — заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Анатоль Шагаў, і ўзнёслую “Музу”, што стаіць у белым адзенні на краі бездані, асвечаная сонечнымі промнямі натхнення...

На Любаншчыне адбыўся канцэрт-сустрэча салістка Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі Валянціны Альшанскай. На сваёй радзіме спявачка вядомая пад прозвішчам бацькоў — Касцюкавец. Праграма атрымала назву “Родны бераг дзяцінства”. Землякам артыстка падарыла дыск з новымі песнямі.

Марыя Ліпніцкая — магістр мастацтваў, выкладчык спецыяльных дысцыплін, старшыня цыклавай камісіі “Харавое дырыжыраванне”, мастацкі кіраўнік дзіцячага ўзорнага хору Гімназіі-каледжа мастацтваў імя І.В. Ахрэмчыка — таксама наша зямлячка. Пасля каледжа яна скончыла Акадэмію музыкі па спецыяльнасці “Харавое дырыжыраванне” (клас прафесара Віктара Роуды).

На канцэрт дзіцячага хору, неаднаразовага лаўрэата і перамож-

"Безыменны крыж".

скія калегі таксама "не справіліся" з гэтай задачай. Адноўленая вежа нібыта складаецца з дзвюх частак — аўтэнтчнай і сучаснай, прычым мяжа паміж імі прачытаецца вельмі выразна. Лішне нават казаць, што гэта зроблена цалкам на ўмысла: у адпаведнасці з міжнароднымі рэстаўрацыйнымі нормамі, усе "новаўвядзены" павінны візуальна адрознівацца ад арыгінала, каб унікнуць яго фальсіфікацыі. Бо помнік — гэта дакумент, і глядзячы на яго, уважлівы назіральнік адразу "прачытае" эпохі.

юза насілі папраўдзе ўльтыматыўны характар, — кажа Данатас Жукаўскас. — Паводле сучасных нарматываў, музейны аб'ект павінен быць даступным для наведвання людзьмі сталага веку альбо непаўнаспраўнымі...

Рушым угару па вінтавай лесвіцы. Яе габарыты — цалкам сярэднявечныя, а васьмь прыступкі — з бетону. На тое таксама ёсць сваё тлумачэнне: аўтэнтчныя ж не захаваліся, і замест муляжа рэстаўратары свядома зрабілі "навадзел". Тое ж самае датычыцца і пліткі, якой абкладзена аглядная пляцоўка на версе вежы. Ну, і шыбаў у байніцах за Гедымінаам, натуральна, не было. Але... Без іх сцюдзёна і мокра...

Між тым, як адзначыў Данатас Жукаўскас, неўзабаве распачнецца рэалізацыя другой чаргі праекта.

з новаўвядзеннямі толькі лішні раз засяроджвае ўвагу на тых ацалелых з часоў Гедымінаа каменчыках. Адно з праслаўленага замка выглядае так, нібыта яго наогул не чапалі: ніякіх слядоў рэстаўрацыйных работ.

— Гэты мур таксама закранены, але паводле іншай метадыкі, — патлумачыў Данатас Жукаўскас.

Не менш за рэстаўрацыю нас цікавіла таксама і музейная экспазіцыя. Балазе тут мы сутыкнуліся са знаёмай для Беларусі сітуацыяй: аўтэнтчных элементаў інтэр'ераў у медніцкім данжоне, вядома ж, не захавалася. Адапаведна, перад музейшчыкамі немінуча паўстала пытанне: што выстаўляць?

Адказ на яго быў знойдзены даволі нестандартны: толькі два з

— У палякаў ёсць знакаміты твор Матэікі, а васьмь у нас гэтая ніша пакуль была не занятая, — патлумачыў ідэю Данатас Жукаўскас.

Мастацкае афармленне — папраўдзе бездакорнае. Ды і выстаўка срэбра, калі разабрацца, — гэта яшчэ адзін бяспройгрышны варыянт: насыціць музейную прастору каштоўнымі артэфактамі, няхай сабе яны наўпрост і не суадносяцца з самім аб'ектам... Тым не менш, як падаецца, было б нялішнім больш падрабязна спыніцца на гісторыі замка ды самога мястэчка.

На думку дырэктара філіяла, адноўлены помнік павінен жыць сучасным жыццём, пераўтварыўшыся ў запатрабаваны грамадска-культурны цэнтр. Дыскатэкі, шоу, рок-канцэрты — усё гэта цалкам дарэчы ў старых мурах.

Маршруту на памежжы

Ліфт у данжоне

Замкі ў літоўскім Медзінкаі і беларускім Крэве лучыць нават геаграфія: абодва яны знаходзяцца ля той самай шашы "Мінск — Вільнюс", самі сабой утвараючы адзіны турмаршрут. Балазе і гісторыя склалася амаль аднолькава. Абудова кастэлі — узоры "тыпавога будаўніцтва" часоў Сярэднявечча (Лідскі — таксама з той "кампаніі"), якія ўжо вякі таму страцілі абарончыя ўласцівасці, былі закінутыя, але ўсё ж датрывалі да XXI стагоддзя. Крэўскі замак моцна пацярпеў пад час Першай сусветнай, Медніцкі — пад час Другой... Доўгі час абодва яны былі занятыя. Але і будучыня іх чакае аднолькава аптымістычная: замкі было вырашана часткова аднавіць ды заканасерваваць. Прынцып — прыблізна адзін і той жа: рэканструкцыя адной з вежаў для стварэння там музейнай экспазіцыі. Розніца хіба ў тым, што ў Крэве гэтыя работы — яшчэ толькі на праектнай стадыі, а васьмь музей у Медніцкім замку адкрыўся акурат год таму — 21 верасня 2012-га. Рэстаўрацыйныя работы праведзены дзякуючы фінансавай падтрымцы Еўрасаюза. Агульны іх каштарыс — каля трох мільёнаў долараў. Тэрмін рэалізацыі — даволі кароткі: усяго некалькі гадоў.

На сёння музей у Медзінкаі з'яўляецца філіялам Тракайскага. Натуральна, такі свежы досвед рэстаўрацыі і музейнага будаўніцтва не мог застацца па-за нашай увагай. Як мы і чакалі, паралеляў назапасілася вельмі багата.

Ці не самая тыповая прэтэнзія да айчынных рэстаўратараў — маўляў, нават цэгла яны не могуць падабраць "пад даўніну". Літоў-

ля самой вежы — два рэканструяваныя фрагменты баявой галерэі. Жаданне хаця б пункцірам паказаць гэты элемент фартыфікацыі выглядае цалкам заканамерным, а васьмь жалезныя лясвіцы, што злучаюць галерэі з зямлёй, выклікаюць шчырае недаўменне. Тым больш, яны нават не "закамуфляваны" пад даўніну.

— Не падабаецца? — загадчык філіяла Данатас Жукаўскас ловіць нашы позіркы. — Я вас цудоўна разумею! Але такія ўжо правілы пажарнай бяспекі, і ўсе іх абавязаны выконваць...

Мы ківаем галовамі, згадваючы, колькі разоў гэты аргумент меў вырашальную ролю і пад час рэстаўрацыйных работ на Беларусі. Уваходзім унутр вежы. Першае, што кідаецца ў вочы, — шклянны ліфт, які злучае пяць ярусаў. Тут жа згадваем яго "суродзіча" ў Мірскім замку, які яшчэ і дасюль з'яўляецца мішэнню для кпін.

— Вядома, многія былі супраць таго, каб у сярэднявечнай вежы ўстанавілі ліфт, аднак патрабаванні "фундатараў" рэстаўрацыі з Еўраса-

За сталом у добраі кампаніі.

Яна прадугледжвае будаўніцтва пляцоўкі для адукацыйных праграм. Так-так, самы што ні ёсць навадзел! Па словах загадчыка філіяла, на тым месцы былі выяўлены падмуркі нейкіх старых пабудов, але... Гэтага "алібі" яўна недастаткова для таго, каб ужыць тут тэрмін "навуковая рэканструкцыя".

І тут ізноў няўмоўна ўзнікаюць паралелі. Колькі шуму было, калі на тэрыторыі Лідскага замка вырашылі пабудаваць некалькі дамкоў для музейнага персаналу ды іншых сучасных патрэб!

Адміністрацыйныя памяшканні супрацоўнікаў Медніцкага музея знаходзяцца ў "навазеле", які прысудзіўся да аднаго з замкавых муроў яшчэ ў XIX стагоддзі ды быў рэканструяваны ўжо ў наш час. Вядуць туды бетонныя прыступкі, а інтэр'еры — цалкам сучасныя. Затое ўмовы не горшыя, чым у добрым офісе: можна і адпачыць, і падсілкавацца.

А васьмь да аўтэнтчных элементаў рэстаўратары паставіліся з сапраўднай пашанай, і кантраст

плэці ярусаў вежы адлюстроўваюць замкавую тэматыку і адпаведны ёй гістарычны "бэкграўнд". Яшчэ адзін паверх займае камерная зала, а васьмь астатнія... Многім падасца, што яны як бы ўвогуле не з гэтага музея. І калі цудоўная калекцыя срэбраных вырабаў — ад Сярэднявечча і ажно па сённяшні дзень — выглядае досыць арганічна, дык выстаўка паляўнічых трафeyaў колішняга Прэзідэнта Літвы Альгірдаса Бразаўскаса ўсё ж можа выклікаць пэўнае недаўменне.

Зрэшты, сітуацыя ў цэлым зразумелая: матэрыялаў археалагічных раскопак замала для стварэння атракцыйнай экспазіцыі. Часткова праблема была вырашана дзякуючы прыватным калекцыянерам, якія перадалі свае каштоўнасці на дэпазіт, але... Мяркуючы па ўсім, і гэтага не хапіла. І тады музейшчыкі зрабілі сапраўды варты пераймання праект: вядомы літоўскі мастак Генрыс Казімірэнас атрымаў замову на стварэнне маштабнага палатна, прывесчанага Грунвальдскай бітве.

— Першы рыцарскі фэст у нас пройдзе акурат 21 верасня. Анімацыйныя праграмы пакуль яшчэ не ўкаранены ў паўсядзённую практыку, — распавядае спадар Жукаўскас. — Але гэта справа самага бліжэйшага часу...

Калі мы расказалі, колькі турыстаў штодня наведвае Нясвіжскі або Мірскі замкі, наш літоўскі візаві, падобна, нават не даваў веры. Бо адкрыты пасля рэстаўрацыі літоўскі аб'ект за год наведала ўсяго каля дваццаці тысяч чалавек... Працэнт сярод іх нашых суайчыннікаў — у межах статыстычнай хібнасці. І тое папраўдзе дзіўна, асабліва калі ўлічыць, колькі турыстаў штодня рушыць па Мінскай шашы літаральна за кіламетр ад замка...

Суверны ў музеі ёсць на любы густ і кішэню: ад літаграфій з выглядам замка, якія каштуюць пад сотню долараў, і да зусім таных паштовачак ды магніцікаў. Па словах Данатаса Жукаўскаса, установа сама пра ўсё гэта рупіцца, замаўляючы новыя партыі ў невялічкіх прыватных фірмах. Тое ж самае, дарэчы, вельмі паспяхова робяць і асобныя беларускія ўстановы — прыкладам, зусім маладзенькі музей у Ружанах.

Але асабліва "фішка", якой у нас, здаецца, яшчэ няма, — гэта магчымасць уласнааручна выбіць манету з выявай замка. Тэхналогія — танная і немудрагелістая, і таму ад ахвотнікаў патрымаць кувалду проста няма адбою...

Ілья СВІРЫН, Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, нашы спецыяльныя карэспандэнты Вільнюскі раён (Літва) Фота аўтараў

На людным месцы

цы міжнародных конкурсаў у Венгрыі, Польшчы, Германіі, Славеніі, прыйшлі навучэнцы Любанскай дзіцячай школы мастацтваў, выкладчыкі, родныя, знаёмыя, тыя, хто не абьякавы да харавога мастацтва.

Галоўным арганізатарам і распрацоўшчыкам праекта стала загадчык метадычнага кабінета Любанскага цэнтра культуры і вольнага часу Галіна Жураўска.

Адно з апошніх мерапрыемстваў "АграФэсту" прайшло ў Асаўцы і мела назву "Дрэва жыцця". Сімвал гэтага населенага пункта — дуб, пасаджаны ў 1957 годзе старшынёй сельсавета Антонам Кунцэвічам у дуплішчы іншага дуба, уратаванага ў час Вялікай Айчыннай вайны...

Менавіта ў дуброве разгарнулася цудоўная святочная імпрэза. На гісторыі дуба, яго значэнні для аграгарадка і грунтавалася свята.

Васіль КАТКАВЕЦ, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Любанскага райвыканкама
На фота: **Іван Раманчук** пад час канцэрта.

Ініцыятыўныя экспедыцыі

Для сяброў РМГА "Студэнцкае этнаграфічнае таварыства" (СЭТ) экспедыцыйны сезон-2013 выдаўся вельмі ўдалы. Былі даследаваны Горацкі і памежны з ім Красненскі раёны Смаленскай вобласці. Традыцыйная культура гэтых рэгіёнаў шмат у чым падобная.

ГОРАЧЫНА

Горацкая этнаграфічная экспедыцыя — 22-я на рахунку СЭТ, якое існуе з 1998 года. Сябры Таварыства ўжо даследавалі іншыя раёны Магілёўскай вобласці: Дрыбінскі (2008 г.), Клімавіцкі (2010 г.) і Клічаўскі (2011 г.).

СЭТ даўно цікавіцца традыцыйнай культурай памежных рэгіёнаў: у 1999-

ве ініцыятывы з боку работнікаў культуры.

Сёння шмат устаноў па ўсёй Беларусі (загсы, музеі, дамы культуры, галерэі) прапануюць правядзенне вяселья ці яго элементаў у нацыянальным стылі. Гэта неблагая крыніца прыбытку і сродак далучэння людзей да нацыянальных традыцый. Вельмі істотна, каб абрады, якія прапануюцца, грунтаваліся не на абстрактным "агульнабеларускім фальклоры", а на матэрыяле, сабраным у той мясцовасці, дзе жыўці ці адкуль паходзяць маладыя.

Прыемна было ў вёсцы Горы знайсці адразу тры ўстановы, што вядуць даследчую працу і маюць калекцыі мясцовых прадметаў побыту: школа, бібліятэка і Дом фальклору.

Матэрыялы, сабраныя пад час экспедыцыі, сябры СЭТ апрацоўваюць і дашлюць для карыстання ў Горацкі і Красненскі раёны.

Алена ЛЯШКЕВІЧ, сябра Рады РМГА "Студэнцкае этнаграфічнае таварыства"

25 верасня 1765 года ў Андрэя Агінскага, ваяводы трокскага, старасты ашмянскага, Паўнамоцнага Пасла Рэчы Паспалітай у Пецярбургу, пасла ў Вене, папличніка польскага караля Станіслава Аўгуста Панятоўскага, і Паліны Шэмбек нарадзілася другое дзіця — сын, якому пры хрышчэнні далі пышнае імя: Клеафас-Міхал-Францішак-Фелікс-Антоній-Ігнацій-Юзаф-Тадэвуш. Нам ён вядомы як Міхал Клеафас Агінскі. У гэтай велічнай асобе неверагодным чынам рэалізаваліся таленты пісьменніка, дыпламата, гісторыка, палітыка і кампазітара. Першыя крокі на музычнай ніве Міхал Клеафас зрабіў на радзіме, у Гузаве. Але далейшы лёс генія, самыя шматгранныя праявы яго таленту непарыўна звязаны з Залессем.

У дар Айчыне — маёмасць, праца і жыццё...

Пад кіраўніцтвам вопытных педагогаў Агінскі атрымлівае бліскуючую рознабаковую адукацыю і даволі рана пачынае палітычную кар’еру. У дзевятнаццаці гадоў ён — дэпутат сейма і ўдзельнік Адукацыйнай камісіі, якую гісторыкі называць першым Міністэрствам адукацыі.

У 1790-м Міхал Клеафас выязджае з дыпламатычнай місіяй у Галандыю і Англію. У 23 гады яго ўзнагароджваюць ордэнам Белага Арла.

Без ваганняў Агінскі далучаецца да паўстання 1794 года. Ён абвешчае Вышэйшаму нацыянальнаму савету (кіраўніцтва інсургентаў), што прыносіць “у дар радзіме сваю маёмасць, працу і жыццё”. Міхал Клеафас перадае Нацыянальнаму савету значную частку ўласных сродкаў і ўваходзіць у яго склад у якасці “віленскага дэпутата”. За свае грошы ён узбройвае

Сустрэча* з Радзімай

атрад колькасцю ў 480 чалавек і, па жаданні жыхароў Вільні, узначальвае яго. Першае выпрабаванне атрад атрымаў у баях пад Соламі, Сморгонню, Ашмянамі, Івянцом ды Валожаынам.

Неўзабаве Агінскі ўзначальвае літоўска-беларускія паўстанцкія войскі. Асабіста вядзе іх да берагоў Дзвіны, на Браслаўшчыну. Але лёс паўстання быў прадвызначаны. Напрыканцы 1794-га Міхал Клеафас змушаны эміграваць. Восем гадоў ён блукае па Еўропе, выконвае адказныя даручэнні польскіх патрыётаў і французскага ўрада. Але ні Парыж, ні Канстанцінопаль, ні Венецыя не здолелі замяніць яму Радзіму... Павел I забараніў вяртанне. І толькі новы імператар Аляксандр I дазваляе выгнанніку вярнуцца. У 1802 годзе Міхал Клеафас Агінскі пасяляецца ў Залессі.

Парк, палац і пруд з млыном

Залессе стала ўладаннем княжацкага роду Агінскіх у першай палове XVIII стагоддзя, калі яго набыў Марцыян Міхал Агінскі, прадзед кампазітара... Калі Міхал Клеафас упершыню прыехаў сюды, дык быў уражаны вялікім атынкаваным палацам, чатырма флігелямі, гаспадарчымі пабудовамі. Перад па-

лацам зелянела вялікая паляна, апяразаная ліпавымі аляямі. А побач серабрыўся пруд з выспачкамі і старым млыном. Пруд і фрагменты алей захаваліся па сёння...

У Залессе Агінскі прыехаў з жонкай, італьянкай Марыяй Нэры-Нагурскай. Па праекце прафесара архітэктуры Віленскага ўніверсітэта Міхаіла Шульца побач са старым палацам пачалі ўзводзіць новы. Шмат для гэтага зрабіў губернска архітэктар Іосіф Пусэ. Будаўнікі былі мясцовыя.

Новы палац Агінскіх не меў аналагаў сярод тагачасных шляхецкіх рэзідэнцый. Галоўны корпус складаўся з трох двухпавярховых частак і дзвюх — аднапавярховых. Сярэдня частка нагадвала храм. Яна мела порцік з калонамі. Дзейнічала аранжарэя. А ўнутраная планіроўка дазваляла мець не толькі жылло, але і гасцёўні з салонамі, у тым ліку — з музычным. На другім паверсе знаходзілася бібліятэка, дзе кампазітар працаваў.

Палац размяшчаўся паміж старым французскім і новым англійскім паркамі. Праз іх працякалі дзве рачулки. А выспа на возеры называлася “Лебядзіная”. Побач былі ўстаноўлены памятныя камяні. Адзін прысвячаўся Тадэвушу Касцюшку, другі — Жану Ралею, любімаму настаўніку Агінскага.

Гаючая сіла “Паўночных Афінаў”

Жыццё ў Залессі мела гаючую сілу. Міхал Клеафас вяртаецца да актыўнай палітычнай і грамадскай дзейнасці. Яго выбіраюць ганаровым членам Віленскага ўніверсітэта, дзе ён прымае ўдзел у пасяджэннях навуковай рады і папаўняе ўніверсітэцкія калекцыі. З’яўляецца Агінскі і старшынёй Віленскага дабрачыннага таварыства, на рахунок якога пералічвае значныя грашовыя сродкі, атрыманыя ад продажу зборнікаў сваіх музычных твораў.

Менавіта ў Залессі Агінскі пачынае пісаць успаміны. Узнаўляе і дыпламатычную дзейнасць. Становіцца сенатарам. У 1811 годзе ён накіроўвае Аляксандру III запіску пра ўзнаўленне ў складзе Расійскай імперыі Вялікага Княства Літоўскага з прадастаўленнем яму пэўнай адміністрацыйнай і прававой самастойнасці. Праект быў сустрэты імператарам з разуменнем, але з аб’яцаннямі рэформамі ён не спяшаўся...

У 1814 годзе, пасля смерці дзядзькі Францішка Ксавэрыя, Залессе пераходзіць у поўную ўласнасць Міхала Клеафаса. Паступова маёнтак набывае назву “Паўночныя Афіны”. Паэт Аляксандр Ходзька ўспяляе Залессе цудоўнай паэмай.

Этот проект финансируется Европейским Союзом
This project is funded by the European Union

Агінскі і Залессе

які сядзіба графа Юрыя Тышкевіча ў літоўскім Ужутракісе, стане значным аб’ектам трансгранічнага турызму. Для гэтага летась дэлегацыя Сморгонскага райвыканкама разам з кіраўніцтвам Тракайскага нацыянальнага гістарычнага парка ў Літоўскай Рэспубліцы абмеркавала рэалізацыю праекта “Выкарыстанне гістарычных сядзіб і іх адаптацыя да сучасных культурных умоў”. Гэты праект прадугледжаны Праграмай трансгранічнага супрацоўніцтва “Латвія — Літва — Беларусь” на 2007 — 2013 гады ў рамках Еўрапейскага інструмента добрасуседства і партнёрства. Агульны бюджэт складае 575 268 еўра. Інакш кажучы, Залессе цяпер адраджаецца не толькі дзякуючы Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграме Рэспублікі Беларусь. І апрача раённага ды абласнога бюджэтаў родавы маёнтак Агінскіх вяртаецца да нас і з дапамогай еўрасаюзаўскага фінансавання.

Вось што распавядае пра сённяшні стан спраў з аднаўленнем палаца Агінскіх начальнік упраўлення капітальнага будаўніцтва Сморгонскага райвыканкама Іван Лыско: “Ужо гатовы вонкавыя інжынерныя сеткі маёнтка: водаправод, каналізацыя, газа- і электразабеспячэнне. Зроблены дах. Вядзецца тынкаўка палацавых фасадаў... Работы распачалі ў 2011-м, але асноўны іх аб’ём прыпаў на бягучы год, пасля фінансавання з Інвестыцыйнай праграмы і бюджэту трансгранічнага праекта. На аднаўленча-рэстаўрацыйныя работы накіравана пятнаццаць з паловай мільярдаў дзяржаўных рублёў, вусем з іх выкарыстана з мясцовага бюджэту...”

Генеральным падрадчыкам, па словах Івана Лыско, выступае наш 41-ы будаўнічы трэст, у ліку субпадрадчыкаў — мінская “Белрэстаўрацыя”. Іхні абавязак — індывідуальны выраб аконных і дзвярных блокаў, каміннай і пячной кафлі. На дадзены момант на адраджэнні палаца занята каля паўсотні спецыялістаў-будаўнікоў. Работы вядуцца падвойнымі тэмпамі. Інакш кажучы, кожны з будаўнікоў цудоўна разумее, што адраджэнне палаца — даніна памяці выбітнай асобе Агінскага, які наўпрост уплываў на станаўленне не толькі беларускага нацыянальнага, але і сусветнага музычнага мастацтва.

Праектная перспектыва

Неўзабаве ў Залессі зноў загучаць неверагодныя па прыгажосці паланэзы Агінскага. Згаданы праект мае дзейнічаць да сакавіка 2014 года. Атрыманы ад Еўрасаюза грошы будуць выкарыстаны і для рэстаўрацыі канцэртнай залы палаца, для закупкі мэблі ды музычных інструментаў. Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Сморгонскага райвыканкама Таццяна Ражава паведамляе, што першыя навуковыя мерапрыемствы згаданага праекта адбудуцца ў Тракаі: 10 кастрычніка — канферэнцыя “Гістарычная спадчына і спадчына навакольнага асяроддзя ва Ужутракісе і Залессі”, 11 кастрычніка — семінар “Мясцовая культурная спадчына і яе выкарыстанне ў развіцці турыстычных працэсаў”. А 25 кастрычніка навукоўцаў, музейшчыкаў, тураператараў будзе прымаць Залессе, дзе таксама пройдзе названы семінар.

Плануюцца і два канцэрты прафесійных выканаўцаў у Тракаі і Залессі. Натуральна, гэтыя мерапрыемствы будуць прысвечаны неўміручай музычнай творчасці Міхала Клеафаса Агінскага. Цяпер, па словах Таццяны Ражавай, у Сморгоні рыхтуюцца матэрыялы для выдання турыстычнага буклета з пазнакай знакавых аб’ектаў на тэрыторыі як Беларусі, так і Літвы...

Аматары даўніны, прыхільнікі высокага мастацтва, турысты і вандрунікі, ведайце, што Залессе чакае вас!

Палац вяртаецца

Ці варта тлумачыць ролю Залесся ў развіцці духоўнасці не толькі Сморгоншчыны, але і Беларусі? Менавіта тут буяла думка генія, менавіта тут гучала яго чароўная музыка, якая і сёння натхняе творцаў на смелыя і добрыя ўчынкы... Менавіта таму Залессе сёння адраджаецца. Не варта скідаць з рахункаў і тое, што сядзіба Міхала Клеафаса Агінскага ў Залессі,

10 верасня ў Нацыянальным мастацкім музеі адбыўся “круглы стол” супрацоўнікаў згаданай установы і іхніх калег з Нацыянальнага гістарычнага. Тэмай размовы былі новыя падыходы ў працы з наведвальнікамі. Падобна на тое, што гэтую дыскусію справакавала нядаўняя вандроўка беларускіх музейшчыкаў у Швецыю. Тое, што нашы там пабачылі, асэнсоўвалася і абмяркоўвалася прафесіяналамі ў прыватных кулуарных размовах. Вось і вырашылі дырэктары двух вядучых музеяў краіны, адштурхнуўшыся ад шведскага досведу, абмеркаваць нашы праблемы ды перспектывы ў фармаце “круглага стала”.

Фактычна, гаворка ішла вакол стрыжнявой тэзы “Музей павінен ісці” да гледача, ці глядач музіць ісці ў музей?”. Здавалася б, у чым праблема? Чаму б руху не быць сустрэчным? Няхай музей “ідзе ў народ”, а народ, у сваю чаргу, адчуваючы павагу да сябе, потым прыйдзе ў музей, каб падыхаць гісторыяй ды прыгажосцю. За савецкім часам не аспрэчваюся лозунг “Мастацтва належыць народу”, ды і зараз наўрад ці хто будзе тое абвяргаць.

Вандроўка справакавала дыскусію

Рэалізацыя слушнай ідэі каардынацыі плана навукова-асветніцкай музейнай работы са школьнай праграмай у сённяшніх умовах ускладняецца той акалічнасцю, што каардынаваць няма з чым. Аднак жа хадзілі школьнікі ў музей і да таго, як прадмет “Сусветная мастацкая культура” з’явіўся ў навучальнай праграме! Раней сюжэты карцін “прывязвалі” да літаратуры, да гісторыі. Мабыць, даўдзецца гэты вопыт успомніць. Тут поле дзейнасці для музейшчыкаў хоць і звужалася, але не знікла.

На жаль, музейныя праекты, што маюць на мэце знаёмства беларускай аўдыторыі з беларускім жа сярэднявеччам (случкі паясы, партрэты ўладароў і магнатаў Вялікага Княства Літоўскага), не даюць таго эфекту, на які разлічваюць арганізатары. Існуючыя ў грамадстве з савецкіх часоў заганыя стэрэатыпы пра беднасць беларускай нацыянальнай гісторыі і наша завышаная “палітка-

ектам. Бо работы (у дадатак да існуючай) стане больш, а наконт заробку — невядома...

Было пытанне, як зарабіць грошы, але пры гэтым не збіцца на прафанацыю музейнай дзейнасці. Музей па сённяшнім часе, можа, ужо і не храм, але і ў краму ператварацца не павінен. Інтэрактыўнымі сродкамі з экскурсіі можна зрабіць шоу, і такім чынам прыцягнуць моладзь, але адштурхнуць старэйшыя — тых, хто прыходзіць да любімых карцін, каб адпачыць ад гарадскога тлуму, паразважаць пра вечнае. Значыць, патрэбны рэжысёр і псіхолаг, здольныя прапаноўваць розныя метадыкі для абслугоўвання розных узроставых груп.

Тыя ж шведы даўно высветлілі, што мастацтва парознаму ўспрымаюць не толькі моладзь ды сталыя людзі, але рознае ў адным і тым жа бачаць мужчыны і жанчыны. Скажам, гле-

лет у галоўныя музеі краіны будзе каштаваць менш, чым білет у кіно, гэта не паспрыяе пазітыўнаму іміджу музея. Чалавек не цэнціць тое, што даецца задарма альбо танна.

Пытанню на “круглым stole” было больш, чым адказаў. Натуральная справа. Галоўнае, што прафесіяналы насамрэч заклапочаны тым, як зрабіць сваю працу больш эфектыўнай.

А скончыць нататкі мне хацелася б уласнай згадкай, што да тэмы мае ўскоснае дачыненне. Днямі я меў гаворку з нашай суайчынніцай, якая цягам года некалькі разоў бывае ў ЗША. Там стала атабарылася яе дачка, там нарадзіліся ейныя

За якой мяжой музей перастае быць музеем?

Але на справе, як сцвярджалі тыя, хто не адзін год задзейнічаны ў музейна-адукацыйных праектах, вынікі гэтых “хаджэнняў” у школы, ВНУ ды іншыя ўстановы — мізэрныя і часам нават не перакрываюць змарнаваны час ды сродкі. Ставіцца “пушачка” ў нейкіх справаздачах: маўляў, сустрэліся з музейным работнікам, правялі мерапрыемства, і... Далей — ніякіх пазітыўных зрухаў. Прынамсі, для музея. Колькасць наведвальнікаў у ім не павялічваецца настолькі, каб гэта было заўважна. Праўда, і маніторынгам у гэтай галіне, як высвятляецца, дагэтуль сур’ёзна не займаліся. Так што даводзіцца рабіць высновы, зыходзячы выключна з касавай выручкі.

Сёння актуальнай уяўляецца так званая музейная педагогіка, якая, паводле вызначэння, сарыентавана найперш на школьнікаў. У Швецыі гэтая з’ява мае ўжо даволі доўгую гісторыю. У нас жа пра яе кажуць як пра інавацыю, новае слова ў музейнай справе. А між тым, прыдумалі яе немцы яшчэ на пачатку 60-х гадоў. І вось дакацілася гэтая хваля спачатку да Расіі, а потым і да нас.

У гэтым святле дэклараваны ў часе дыскусіі намер распрацоўкі ўласнай мадэлі музейнай педагогікі некаторыя ўдзельнікі сумоўя трактавалі як марнатраўства часу і сродкаў. Можа, яно і сапраўды так, бо калі за гэтай з’явай больш як 40-гадовы досвед, дык, мабыць, і прыдумляць нічога не трэба — варта проста паглядзець, як гэта робіцца ў свеце.

Была выказана заклапочанасць тым, што пасля таго, як школьныя праграмы пазбавіліся курса “Сусветная мастацкая культура”, Нацыянальнаму мастацкаму музею стала цяжэй кантактаваць з сістэмай адукацыі. Цяпер культура той або іншай краіны даецца ў падручніку ў некалькіх радках, падварстанымі да курса гісторыі. І настаўнікі, і музейшчыкі згадваюць час, калі школьнікі вывучалі культуру ў глабальным кантэксце, як свайго роду залатую пару. Бо эстэтычна выхаваны вучань тую ж матэматыку ці фізіку лепш разумее. А дзе ж вывучаць сусветную мастацкую культуру, як не ў мастацкім музеі? Так што карысць была і школе, і музею. Цяпер жа стасункі трэба будаваць на іншай аснове.

рэктнасць” у адносінах да суседзяў, калі гаворка ідзе пра спадчыну Вялікага Княства ці Рэчы Паспалітай, вядуць да таго, што шырокая грамада не гатова ўспрымаць гістарычную спадчыну згаданых дзяржаўных утварэнняў як сваё кроўнае.

Былі згадкі пра тое, што ў шведскіх музеях супрацоўнікі аддзелаў, якія, паводле нашай класіфікацыі, займаюцца навуковым асветніцтвам, маюць уласныя творчыя планы, самі прапаноўваюць ды самі рэалізуюць праекты. І калі праект — паспяховы, дык атрымліваюць ад яго прыбытак як ад сваёй інтэлектуальнай уласнасці. Было б, маўляў, някепска такую практыку ўкараніць і ў нас. Што і казаць, сапраўды... Але для рэалізацыі гэтай ідэі трэба перагледзець сістэму службовых стасункаў ва ўсёй галіне, распрацаваць новую сістэму заахвочвання актыўных супрацоўнікаў. Ці пойдзюць на гэта музеі, ці падтрымае іх у гэтым пачынанні дзяржава? Ды і сам супрацоўнік музея яшчэ падумае, перш чым выходзіць на начальства з крэатыўным пра-

дзячы на партрэт, жанчына засяроджаецца на вопратцы, мужчына ж — на твары. Мне з гэтай нагоды прыгадалася мая знаёмая, якая, пабачыўшы рэпрадукцыю абстрактнай, з філасофскім ухілам, карціны класіка XX стагоддзя Макса Эрнста, заявіла, што “гэта была б класная тканіна на спадніцу”. Я не іранізую: такое ўспрымманне прыгожай рэчы, няхай яна і твор мастацтва, падаецца мне цалкам натуральным. І было б добра, каб рознае бачанне ўлічвалася пры рабоце з гледачамі. Але ці гатовы нашы музеі ўвесці ў свой штат рэжысёра ды псіхолага? Калі так, дык трэба лабіраваць гэтую ідэю ў дырэктывных органах, прапаноўваючы пад яе перспектывыя праекты.

Прыцягнуць у музей наведвальнікаў можна і гнуткай сістэмай зніжкаў на ўваходныя білеты: для школьнікаў, пенсіянераў, пры групавым ці сямейным наведанні. Пэўныя захады на гэты конт і ў Нацыянальным мастацкім, і ў Нацыянальным гістарычным робяцца. Але ж і фінансавы план выконваць трэба... І да таго ж, калі бі-

ўнукі. Мая суразмоўца напачатку вельмі здзіўлялася, што ўнукі ўсе вядомыя праводзяць у музеі: “Ну што рабіць у адным і тым жа музеі кожны тыдзень?”. Аказалася, музей — незвычайны: там дзяцей вучаць... жыццю. Расказваюць, як зарабляць і выкарыстоўваць грошы, як паводзіць сябе ў розных сітуацыях. У такім музеі падлетак можа “пахварэць” у бальніцы або адчуць сябе ўрачом, які лечыць пацыента, узяць крэдыт у банку ды аплаціць пакупку ў краме, у якасці турыста прамінуць дзяржаўную мяжу і прайсці мытню... Па аналогіі з савецкай адукацыйнай сістэмай, гэтакі інтэрактыўны можна было б назваць практычнымі заняткамі па грамадазнаўстве.

У такім музеі не сумна. Іншая справа, што сама музейная экспазіцыя ў дадзеным выпадку — толькі база, на якой разгортаюцца маштабныя анімацыйныя дзеянні, толькі сцэна, дзе адбываецца спектакль. Па сутнасці, гэта музей-трансформер.

Ці варта нам імкнуцца займаць нешта падобнае ў сябе? А можа, няхай музей застаецца музеем?..

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Рэйтынг ідэй з інтэрнэт-прасторы

Каб людзі зразумелі выцінанку

■ 1. Сайт для прэзентацыі мастацтва

Сацыяльнымі сеткамі, па сутнасці, я карыстаюся больш для прэзентацыі самой сябе і для папулярызацыі майстэрства выцінанкі. Я выкладваю ў сваіх блогах лепшыя айчынныя ды замежныя работы. Адна з галоўных мэт — каб людзі зразумелі адрозненне ўласна беларускай выцінанкі ад проста папяровай выразкі, каб маглі пабачыць гэта на прыкладах высокага мастацкага, інтэлектуальнага і духоўнага ўзроўню. Таксама на ўласным сайце я змяшчаю мае ранейшыя работы і інфармацыю па гісторыі выцінанкі.

■ 2. Пасябраваць праз мастацтва

Ёсць людзі, з якімі я пазнаёмілася праз Інтэрнэт, а потым нашы кантакты перайшлі ў рэальнае жыццё і нават пераўтварыліся ў творчыя стасункі. Напрыклад, у Сеціве размаўлялі з паэткай і перакладчыцай Наталляй Русецкай, пасябравалі. Пасля я атрымала ад яе запрашэнне на фестываль “Wielokulturowy Lublin”, наведвала прэзентацыю ейнай кнігі... Яшчэ праз Сеціва праводзіла творчыя кансультацыі: мяне знайшоў чалавек, які цікавіўся папяровай выразкай, але не меў адпаведнай адукацыі. Я бачыла фотаздымкі яго работ: яны вельмі складаныя. Ён нешта пытаў, я адказвала, дапамагала. Было бачна, што чалавек прымае ўсё да ўвагі і вельмі плённа развіваецца ў гэтым кірунку.

■ 3. 3 усяго свету

У Інтэрнэце ёсць суполка, мадэратарам якой я з’яўляюся: <http://wycinanka-by.livejournal.com/>. Там сабрана шмат інфармацыі па беларускай выцінанцы ад людзей з усяго свету. Часта звяртаюся па яе і заўсёды знаходжу для сябе нешта цікавае. Напрыклад, даведкалася, што ў Лацінскай Амерыцы папера была яшчэ да прыезду еўрапейцаў — яны з яе выразалі фігуры духаў для рэлігійных абрадаў.

■ 4. Натхніцца

Крыніца натхнення ў Сеціве няшмат. Інтэрнэт усё ж такі — месца для стасункаў па зацікаўленасцях альбо для пошуку пэўнай інфармацыі. А мяне натхняе “жывая” культура: рэальныя выстаўкі, народнае майстэрства, нашы казкі, легенды... Нават фотаздымак — і той не дае такой паўнаты ўздзеяння, як рэальная рэч. Захоплівае заўжды тое, што можна патрымаць у руках, а фота — гэта хутэй проста інфармацыйная прастора.

■ 5. Кніжныя анонсы

Я — аўтар кнігі “Мая выцінанка”, фотаздымкі якой змешчаны на майей старонцы ў Інтэрнэце. Але, з пункту гледжання аўтарства, не згодная з тым, што кнігі сучаснікаў выкладаюць у агульны доступ. Можна з кожнага параграфа змяшчаць старонку, каб людзі маглі паглядзець, зацікавіцца, бо ў краме кнігу па вокладцы не набываюць, а гартуюць старонкі, крыху вачыма прабягаюцца... Таму некалькі старонак для прэзентацыі кнігі — справа станоўчая. Але я не згодная, калі кнігу выкладаюць цалкам у электронным варыянце. Іншая справа — існуюць такія выданні, што выходзілі на пачатку мінулага стагоддзя, якіх захавалася вельмі мала і якія не перавыдаюцца. У такім выпадку, лічу, вельмі добра, калі такая кніга ёсць у алічбавым варыянце.

Майстрыха — чалавек творчы, апантаны, ніколі не сядзіць без справы. Без Інтэрнэту такой асобе — аніяк.

Занатавала Вольга НАВІЦКАЯ

Вольга БАБУРЫНА, выцінаншчыца, народны майстар, сябра Беларускага саюза майстроў народнай творчасці

Княгіня Марцаліна Чартарыйская, у дзявоцтве — Радзівіл, праславілася як віртуозная піяністка і любімая вучаніца Шапэна. У Польшчы яе добра ведаюць ды памятаюць. Але для сваіх землякоў, беларусаў, яна застаецца незнаёмкай...

Гарматы, схаваныя ў кветках

Палымяная шапэніяна Марцаліны

Нарадзілася Марцаліна ў 1817 годзе на Палессі ў Паддужным, родавым маёнтку бацькі — Міхала Радзівіла. У пяцігадовым узросце страціла маці, і бацька, камандзір 5-га пяхотнага палка герцагства Варшаўскага, быў вымушаны аддаць дачку на выхаванне сваёй цешчы, Марцаліне Варцэле, у гонар якой, дарчы і назвалі маленькую князёўну Радзівіл. Бабуля перавезла дзяўчынку ў Вены, дзе ў яе быў дом, больш падобны да палаца, і ўсрэдзі занялася яе выхаваннем. Марцаліне нанялі лепшых настаўнікаў музыкі, спеваў і танцаў. Ва ўзросце сямі гадоў дзяўчынка ўжо выступала ў так званых хатніх канцэртах, якія арганізоўвала Марцаліна Варцэле ў сваім доме-палацы.

У дваццаць тры гады Марцаліна Радзівіл выйшла замуж. Гэта быў шлюб калі не па каханні, то, безумоўна, па ўзаемнай сімпатыі. Абранец князёўны, Аляксандр Рамуальд Чартарыйскі, уладальнік Клявані на Валыні, быў вартай партыяй. Яшчэ даволі малады і прывабны знешне, ён вылучаўся высакародствам душы, быў даволі багаты і належыў да аднаго з самых знатных магнатскіх родаў Беларусі і Польшчы. Маладыя па просьбе бабулі нявесты пасяліліся ў Вене.

Аляксандр Рамуальд, даведаўшыся пра таленты маладой жонкі, не стаў забараняць ёй вучыцца музыцы. Нават нараджэнне ў 1841 годзе сына, якога назвалі Марцалімам, не спыніла ейных заняткаў.

Але не толькі музыка жыла ў сэрцы прыгожай маладой жанчыны — займалі яе і думкі пра радзіму, былую Рэч Паспалітую. І хаця лічвінка Марцаліна была беларускай па паходжанні, яна, згодна з традыцыяй, называлася сябе полькай, бо Польшча для Еўропы атаясамлівалася з Рэччу Паспалітай.

У 1848 годзе Марцаліна Чартарыйская разам з мужам пакінула сталіцу Аўстра-Венгрыі. Перш чым вярнуцца на Клявань, яны наведвалі Англію і Шатландыю.

Вандроўка аказалася для княгіні падарункам лёсу: у Эдынбургу яна пазнаёмілася з Фрыдэрыкам Шапэнам. Творчасць Шапэна для Марцаліны даўно ўжо набыла сімвалічны сэнс. Шапэн жа, пачуўшы, як выконвае ягоную музыку гэтая маладая і прыгожая жанчына, быў прыемна здзіўлены і ўражаны: яна ўкладала ў яго мазуркі, паланэзы, нацюрны зусім іншы, нязвычайны сэнс.

Першыя ўрокі ад маэстра княгіня атрымала тут жа, у Эдынбургу.

Пасля нядоўгага знаходжання ў Англіі і Шатландыі Марцаліна з мужам следам за Шапэнам едзе ў Парыж. Аляксандр Рамуальд, разумеючы, што для ягонаў жонкі няма нічога больш вяднага, чым быць побач са сваім вялікім настаўнікам, саступае яго просьбам. Пра паездку на Клявань Чартарыйскія больш не размаўляюць.

Проста не верыцца, як хутка зусім яшчэ нядаўна чужая і незнаёмая Шапэну Марцаліна стала найбліжэйшым сябрам і даверенай асобай, анёлам-ахоўнікам. Перад смерцю Шапэн прызнаўся, што Чартарыйская — не толькі самая апошня, але і самая любімая яго вучаніца...

18 кастрычніка 1849 года Марцаліна праводзіла ў апошні шлях свайго вялікага настаўніка, і, выкон-

эканамічны стан ейных расійскіх маёнткаў, да таго ж, надышоў час аддаваць яе сына Марцаліма Чартарыйскага ў пажскі корпус.

Але Марцаліна за гэтымі знешнімі прычынамі выкліку бачыла сапраўдную. І прыняла разумнае рашэнне: накіравалася ў Санкт-Пецярбург адна, без мужа, які сваёй імпульсіўнасцю мог усё сапсаваць, і без сына, якога, як яна адчувала, хацелі гвалтоўна разлучыць з ёю.

У сталіцы імперыі праз сваіх добрых знаёмых яна адразу ж даведалася, у якія дзверы ёй трэба стукаць з просьбай аб дапамозе. Яна здолела замяць судовы разбор, што ледзь не ўспынуў,

У салон прыходзілі прадстаўнікі літаратурных і артыстычных колаў Францыі. Тут бывалі віяланчэліст Агюст Франшом, кампазітар Шарль Гуно, спявачка Паліна Віярдо-Гарсія, мастак Эжэн Дэлакруа. У гэтай кампаніі Марцаліна пачала свае першыя дарослыя публічныя выступленні. Даход ад канцэртаў княгіні Чартарыйскай ішоў на патрэбы Польскага дабрачыннага таварыства. Канцэрты звычайна складаліся з твораў Шапэна: прапаганду ягонаў музыкі Марцаліна лічыла справай гонару. Пасля поспеху ў Парыжы княгіня-піяністка выступала ў Лондане і Вене. Даходы ад ейных канцэртаў накіроў-

чыятыве Марцаліны 19 сакавіка 1871-га ў Кракаве ў зале Саксонскай прайшла лекцыя графа Тарноўскага пра Шапэна з музычнымі ілюстрацыямі Чартарыйскай. Яна ж падрыхтавала два першыя канцэрты польскай музыкі, якія прайшлі ў Кракаве ў сакавіку і красавіку 1877 года. У праграму канцэртаў увайшлі творы кампазітараў М.Гамулкі, С.Манюшкі, І.Дабжынскага і Ф.Шапэна. 26 красавіка 1882-га Марцаліна выступіла ў патрыятычным канцэрте разам з кракаўскай артысткай Геленай Мадрэеўскай. Канцэрт выліўся ў палітычную маніфестацыю.

Ф.Шапэн

Добрачынны базар у салоне Марцаліны Чартарыйскай у Парыжы.

Вандроўка аказалася для княгіні падарункам лёсу: у Эдынбургу яна пазнаёмілася з Фрыдэрыкам Шапэнам. Творчасць Шапэна для Марцаліны даўно ўжо набыла сімвалічны сэнс...

ваючы ягоную волю, узяла пад апеку сястру Шапэна, Людвіку, якую потым ніколі, ні ў радасці, ні ў смутку, не забывала, дапамагала ёй як магла і любіла як родную сястру...

У 1850-м на імя княгіні Марцаліны Чартарыйскай у Парыж з Санкт-Пецярбурга прыйшло афіцыйнае пісьмо: расійскай ўлады, заклапочаныя чуткамі пра дзейнасць Марцаліны ў Вене, выклікалі яе, каб яна дала тлумачэнні. Прадстаўніца двух уплывовых родаў — Радзівілаў і Чартарыйскіх — з яе да дзёркасі смелым светалогіядам і багаццем магла ўяўляць пэўную небяспеку для расійскага самаўладдзя. Нагодай для таго, каб выклікаць яе з Парыжа ў Расію, стала неабходнасць тэрмінова высветліць фінансава-

адсунуць час паступлення сына ў пажскі корпус і даволі выгадна пазбавіцца ад усіх сваіх маёнткаў на тэрыторыі Расійскай імперыі. Гэтак Марцаліна падрыхтавала сябе да эміграцыі.

Восенню 1852 года княгіня Чартарыйская вярнулася ў Парыж. Ёй ўдалося перавесці ўсё сваё багацце ў грошы, уратаваць і вывезці іх. Такім чынам эміграцыя для яе не была сінонімам галечы, як для некаторых іншых. У Парыжы яна стала адной з пастаянных наведвальніц салона "Гатэль Ламберт". Яго ўтрымліваў сваяк Аляксандра Рамуальда — былы міністр і сябра расійскага імператара, цяпер апальны, Ад-ам Чартарыйскі.

валіся на аказанне дапамогі эмігрантам-суайчыннікам ці на іншыя патрыятычныя мэты. Пра паланэзы, мазуркі, эцюды Шапэна ў выкананні Марцаліны казалі: "Гэта гарматы, схаваныя ў кветках", — адзначаючы рэвалюцыйны характар яе імпрывізацыі.

У 1858 годзе княгіня Чартарыйская ўпершыню выступіла з канцэртаў у Кракаве. Ён быў успрыняты аўдыторыяй як палітычная акцыя. Яшчэ большы патрыятычны ўздым выклікаў публічны канцэрт 19 студзеня 1859-га, які Марцаліна давала разам з артыстамі Нікадзімам Бярнацкім і Уладзіславам Зяленскім. І зноў, як адзінаццаць гадоў таму, аўстрыйскія ўлады выказваюць Марцаліне сваё незадавальненне ды вымушаюць пакінуць Кракаў...

На тэрыторыю былой Рэчы Паспалітай яшчэ раз княгіня трапляе толькі ў 1867-м. Спачатку — гастролі ў Львове, а праз два гады яна едзе ў Кракаў, дзе адкрывае літаратурна-музычны салон. І — працягвае прапагандаваць музыку Шапэна. Па іні-

У 1886 годзе пайшоў з жыцця Аляксандр Рамуальд Чартарыйскі. Асабістае гора навучыла Марцаліну яшчэ больш востра спачуваць пакутам і няшчасцям іншых. Княгіня пачала займацца філантропіяй. На яе грошы былі пабудаваны шпіталь Святога Людвіка і Дом сёстраў міласэрнасці ў Кракаве, дзвюцца прытулак у Рабцах. Значныя грашовыя субсідыі вылучыла Марцаліна для Таварыства Святых Вінцэнта і Паўла, а таксама для Кракаўскага дома Святой Ядвігі — арганізацыі, якая займалася справамі міласэрнасці.

Памерла Марцаліна Чартарыйская ў 1894-м, перажыўшы мужа на восем гадоў. У апошні шлях яе праводзілі ўдзячныя вучні, якім у цяжкія часы дапамагала ейная матэрыяльная падтрымка...

**Ірына МАСЛЯНИЦЫНА,
Мікола БАГАДЗЯЖ**

Калектыў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь выказвае глыбокае спачуванне намесніку генеральнага дырэктара па навуковай рабоце Усавай Надзеі Міхайлаўне ў сувязі са смерцю маці.

...3 кім разам вучыўся Зігмунд Мінейка, мне дакладна не вядома (у яго мемуарах згадваюцца толькі некаторыя ягоныя землякі). Але мяркуючы па гадах вучобы — з Віктарам фон Валем, князем Давідам Аргуцінскім-Даўгарукавым, Аляксандрам Шэлевым, якія ў 1859 — 1961 гадах заканчвалі вучылішча: хто ў званні прапаршчыка, хто ў званні штабс-капітана. Імёны таксама, як і аднакласнікаў Зігмунда па Віленскай гімназіі, мала вядомыя (іх ведаюць хіба спецыялісты), але кожны з вышэйзгаданых так ці інакш унёс сваю лепту ў ваенна-інжынернае мысленне Расіі.

Зігмунд Мінейка: паміж Беларуссю і Грэцыяй

(Працяг. Пачатак у № 35 — 37.)

Не магу не прыгадаць і сакурсніка Мінейкі — Паўла Унтэрбергера, будучага генерал-лейтэнанта, ваеннага губернатара Прыморскай вобласці і Ніжагародскай губерні, Вайсковага атамана Усурыйскага казачага войска, таго самага, на каго Барыс Савінкаў аднойчы ў Ніжнім Ноўгарадзе рыхтаваў замах. Пасля рэвалюцыі ён пакінуў Расію, выехаў да дачкі ў Германію і там памёр у 1921 годзе...

Некаторы час Зігмунд вучыўся і з земляком Лявонам Чаховічам, які таксама не скончыў вучылішча, з'ехаў на радзіму, а калі пачалося паўстанне, узначаліў штаб партызанскага атрада свайго брата Густава Чаховіча. Ваяваў у Любанскіх лясах, на Ашмяншчыне і ў Віленскім павеце. Адбыў 12-гадовую сібірскую катаргу. Нейкі час жыў у Іркуцку, займаўся будаўнічым падрадам, потым вярнуўся ў Вільню і памёр напярэдадні Першай сусветнай вайны... Сярод іншых землякоў Зігмунд называў у мемуарах імёны Балеслава Дабравольскага з Ваўкавыска (былога сябра па гімназіі), Чашкевіча з Падолля, Сіп'янскага з Віцебска, Шпырко з Гродна, Эмануэля Юндзіла, Межаеўскага, Ігнатовіча, але пра іх я мала што ведаю.

Яшчэ я ўзгадаю генерал-лейтэнанта Аляксея Бутоўскага, які пасля Палтаўскага кадэцкага корпуса і Канстанцінаўскага артылерыйскага вучылішча працягваў вучобу — з 1856 па 1860 гады — менавіта ў Мікалаеўскім інжынерным вучылішчы. Прайшоў час, і ён стаў, разам з П'ерам дэ Кубертэнам і Мінейкам, адным з заснавальнікаў Міжнароднага алімпійскага камітэта (МАК) ды вядомым спартыўным функцыянерам. І так здарылася, што Бутоўскі, Кубертэн і Зігмунд Мінейка стаялі ў красавіку 1896 года побач на трыбуне ў дзень адкрыцця ў Афін Першых Алімпійскіх гульняў сучаснасці. Дарэчы, сёння стадыён "Ворскла" ў Палтаве носіць імя Аляксея Бутоўскага, які памёр 25 лютага 1917-га, калі бушавала Лютаўская рэвалюцыя.

Хачу прыгадаць і імёны некаторых іншых знакамітых асоб, якія ў розныя гады скончылі гэтую вядомую ўстанову: канешне ж, у першую чаргу, гэта ўсім вядомы генерал-лейтэнант Дзмітрый Карбышаў; герой Порт-Артура, генерал Раман Кандраценка; наш зямляк з Магілёва, генерал Уладзімір Май-Маеўскі, камандуючы (пасля А.Дзянікіна) Добраахвотнай арміяй, якога змяніў барон Пётр Урангель. Таксама — прафесар фартыфікацыі і кампазітар Цэзар Кюі, ро-

На здымку (злева направа): Зігмунд, Рэзалія, Яўстафій і Цэцылія Мінейкі. 1888 г.

Канстанціна Каліноўскага, потым публічна расстраляным у Вільні, і Эдмунда Вярыгам, інсургентам, які пасля арышту і суда адбыў на катарзе ў Сібіры больш за дзесяць гадоў, — Мінейка ўпершыню прасякнуўся ўсведамленнем свайго рэвалюцыйнага абавязку. Ды і з тым жа Францішкам Багушэвічам, відаць, мог яшчэ раз, пасля сумеснай вучобы ў Віленскай гімназіі, сустрэцца ў Пецябургу, калі той паступіў ва ўніверсітэт і крыху тут правучыўся. Прыкладна ў гэты ж час у Мікалаеўскай акадэміі Генштаба вучыўся і Яраслаў Дамброўскі, які арганізаваў падпольны гурток польскіх афіцэраў, а на пачатку 1862-га, ужо ў Варшаве, будучы генерал Парыжскай камуны распачаў практычную падрыхтоўку студзеньскага паўстання 1863 года.

Цяжка сказаць, хто першы падштурхнуў маладога высокаінтэлігентнага Мінейку стаць адным з кіраўнікоў паўстання 1863 года. Мабыць, тут усё разам злілося: адпаведнае сямейна-шляхецкае выхаванне, навакольнае ася-

цаваць з вучылішча, з'ехаць на радзіму ды прыняць там удзел у вызваленчым руху. Сябры яго блаславілі ды паабяцалі, што хутка і яны будуць у Вільні... Вечарам Зігмунд адбыў на радзіму...

Так пачалася новая старонка жыцця Зігмунда Мінейкі, дзе шчыльна перапляліся такія дзіўныя, фантастычныя падзеі, пра якія можна здымаць сапраўдны прыгодніцкі мастацкі серыял, што не саступіць раманам Аляксандра Дзюма. Карыстаючыся выпадкам, прапаноўваю гэтую ідэю "Беларусьфільму"...

Зараз наконт значэння і ролі паўстання 1863 — 1864 гг. у кантэксце нашай краіны ў беларускіх, польскіх ды расійскіх гісторыкаў існуе шмат думак і версій, часта прама супрацьлеглых, не кажучы пра асобу кіраўніка "мяцежнікаў" Каліноўскага. Але, як бы там ні было, хто стане адмаўляць той факт, што ў гэтым руху супраць велізарнай Расійскай імперыі прыняла ўдзел жменька мужных, самадастатковых, верных сваім ідэалам людзей, якія з чыстым сумленнем, з пачуццём нацыянальнай годнасці склалі свае галовы ў няроўных баях з рускай рэгулярнай арміяй ці горда ішлі на пакаранне смерцю і на катаргу?..

Адной з такіх асоб і быў Зігмунд Мінейка. Аднойчы генерал-губернатар Паўночна-Заходняга краю Міхаіл Мураўёў, пераможца паўстанцаў, так звярнуўся да беларускай шляхты: "Забыцьце наивные мечтания, занимавшие вас доселе, господа, и помните, что если вы не станете здесь по своим мыслям и чувствам русскими, то будете здесь иностранцами и должны тогда покинуть этот край". Што на гэта сказаць? Мінейка аказаўся такім жа іншаземцам, як і яшчэ амаль сем тысяч яго паплечнікаў. Але гэта будзе пазней...

Кола Фартуны павярнулася так, што вясной 1861 года, перарваўшы вучобу, Зігмунд раптам пакінуў Пецябургу і апынуўся на радзіме, дзе пачыналіся стыхійныя хваляванні, якія нарадзіліся ў Варшаве ды хутка перакінуліся на ўвесь Паўночна-Заходні край імперыі. Прыкладна ў гэты ж час Францішак Багушэвіч, такі-скончыўшы першы курс фізіка-матэматычнага факультэта Пецябуржскага ўніверсітэта, таксама вярнуўся дадому. Вярнуўся, каб спачатку стаць настаўнікам у вёсцы Доцішкі Лідскага павета, а потым прыняць актыўны ўдзел у паўстанні, змагаючыся ў атрадзе паўстанцаў Людвіка Нарбута...

Тым часам Зігмунд хутка наладзіў сувязь з падпольным ашмянскім таварыствам "Пянтковічаў", члены якога збіраліся кожны тыдзень па пятніцах, каб абмяркоўваць планы па рэалізацыі нелегальных беларускіх выданняў сярод сялян і дробнай шляхты рэгіёна. Мінейка атрымаў ад таварыства заданне: хадзіць "у народ" па навакольных вёсках, раздаваць пракламацыі ды лістоўкі, весці размовы з простымі людзямі, спантанна рыхтуючы яго да выступленняў супраць расійскага самаўладства.

Але па-сапраўднаму разгарнуцца на ашмянскім канспіратарам не ўдалося: хтосьці данёс паліцыі... Пачаліся арышты. Каб пазбегнуць рэпрэсій, Зігмунд Мінейка пераапраўнаўся ў студэнцкі мундзір, раздаваў фальшывы дакумент студэнта Пецябуржскага ўніверсітэта, наняў з трыма сябрамі па няхчасці рысорную чатырохколавую паштовую карэту з рамізнікам ды вартуаніком і праз Паўночную Пальміру (ізноў — Пецябургу!) накіраваўся за расійскую мяжу...

(Працяг будзе.)
Барыс КРЭПАК

Неверагодныя прыгоды ашмянскага Монтэ-Крыста

А.Гротгер. "Коўка кос. 1863 г."

дам з Вільні; пісьменнікі Фёдар Дастаеўскі і Дзмітрый Грыгаровіч, аўтар аповесцяў "Антон Гаротнік" і "Гутаперчавы хлопчык"; мастак Канстанцін Трутоўскі — таленавіты ілюстратар Гогаля, Крылова і Лермантава; выдатны фізіёлаг Іван Сечанаў...

Хто ведае, як склаўся б канчатковы лёс Зігмунда Мінейкі, калі б ён усё ж атрымаў паўнаважкі інжынерны "пропуск" у новае жыццё, але, бясспрэчна, тыя веды ў галіне будаўнічай інжынерны, картаграфіі і фартыфікацыі, якія ён набыў тут, паўтаруся, вельмі моцна паўплывалі на ягоную далейшую біяграфію.

Што яшчэ сказаць? Дакладна вядома, што Зігмунд у час вучобы наладзіў трывалыя сувязі з маладымі прадстаўнікамі "роднаснага славянскага народа", у асноўным — студэнтамі ўніверсітэта, якія займаліся стварэннем нелегальнай студэнцкай "хаты-чытальні" ды рыхтавалі антыўрадавыя пракламацыі пад уплывам патрыятычных ідэй, звязаных з марамі пра вызваленне польска-беларуска-літоўскага краю ад расійскага самаўладства.

Можа, менавіта тут, у Пецябургу, пазнаёміўся з аднагодкамі — студэнтамі Цітусам Далейскім, будучым паплечнікам

роддзе, прыродны розум, пастаянная прага ведаць ды імкненне самастойна разабрацца ў складанасці сацыяльнага жыцця з мэтай знайсці спосаб зрабіць для ўсіх людзей гэтае жыццё свабодным і лепшым. Падобных пасіянарных людзей тагачасная беларуская зямля нарадзіла шмат... Але дакладна вядома, што сваю ролю адыграла знаёмства Зігмунда з Вікенціем (Канстанцінам) Каліноўскім ("Кастусём" ён стаў значна пазней: толькі пасля смерці).

Менавіта з ім ды яшчэ з Балеславам Дабравольскім Мінейка падзяліўся сваёй тайнай, якую ён хаваў ад усіх: ён вырашыў "дээр-

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:

- "Слуцкія паясы" (са збору Львоўскага гістарычнага музея) — да 18 красавіка 2014 г.
■ "3 мінулага ў будучыню" — да 30 верасня.
■ Выстаўка адной карціны ў рамках святкавання Дня горада ў Нацыянальным мастацкім музеі "Вера — гэта дар Божы" — да 15 лістапада.
■ "Родам з мястэчка", выстаўка, прысвечаная 90-годдзю Шымона Перэса і 100-годдзю Менахема Бегіна, — да 30 верасня.
■ Міжнародная выстаўка "Праваслаўны свет. Вобраз Хрыста ў іканаграфіі краін Усходняй Еўропы" — да 5 снежня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

- МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ЁЙ ПАЛОВАХ XIX СТ."

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка В.Паўленка "Той абрус, што мама вязала".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛІНЦАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст."

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22. z

Экспазіцыі:

- "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Водбліскі ваеннай славы".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."

Выстаўкі:

- "У промнях веры хрысціянскай".
■ "Скарбы Беларусі".
■ "Камунальная кватэра".
■ Фотавыстаўка "Беларусь — наш агульны дом", прысвечаная адкрыццю Х Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур.
■ Выстаўка "3 гісторыі падзей 1863 — 1864 гг." — да 6 кастрычніка.

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 5 51 81, 5 31 96, 2 06 02

Палацавы ансамбль:

- Выстаўка гадзіннікаў "Падарожжа ў часе" (унікальныя калекцыі хранометраў XVIII — XX стст. — ад камінных да наручных з Музея гадзіннікаў (Клайпеда) і калекцыі Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 25 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

Пастаянная экспазіцыя. Выстаўкі:

- Фотавыстаўка "Мір стары — Мір новы".
■ Выстаўка "Наваградскі край вачыма Канута Русецкага. 3 альбома 1844 — 1846 гг." — да 30 верасня.
■ Выстаўка аўтарскіх лялек "Малая гасцеўня" — да 31 верасня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце.
■ Культурна-адукацыйныя праекты, прысвечаныя культурнай спадчыне святых Кірылы і Мяфодзія.

- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
■ Выстаўка "У сэрца глянь сваё..." з фондаў Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы.

- Інтэрактыўная гульня "У пошуках папараць-кветкі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
■ Выстаўка "Былое ў думках ускурашаць..." прымеркаваная да 100-годдзя напісання Янкам Купалам рамантычных паэм.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.

Выстаўкі:

- "Партызанскі лагер".
■ Мастацкая выстаўка "Мінск — ведаць, памятаць, ганарыцца" (да Дня горада Мінска).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Выстаўкі:

- Старажытнарускае шыццё XV — XVIII стст. са збораў Разанскага гісторыка-архітэктурнага музея-запаведніка "Жывапіс іголкай" — да 6 кастрычніка.
■ Мастацкая выстаўка "Нацюрморт. Паэма быцця" — да 24 лістапада.
■ Выстаўка жывапісу Анатолія Отчыка "На бранскай зямлі", прысвечаная 1025-годдзю Хрышчэння Русі, — да 6 кастрычніка.
■ Выстаўка "Чароўны свет тэатра і казкі", прысвечаная паўвекавой дзейнасці Гомельскага дзяржаўнага тэатра лялек, — да 3 лістапада.
■ Мастацкія творы Анжалікі

Шабалтас "Востраў белых птушак" — да 22 верасня.

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

- "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).

- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

- "Чырвоная гасцеўня".
■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".

- Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).

- "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).

Вежа палаца

Экспазіцыі:

- "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі:

- "Радкі, імёны, лёсы" (выстаўка літаратуры к. XIX — пач. XX стст. са збору князёў Паскевічаў).

- "Класікі беларускага мастацтва" (выставачна-адукацыйны праект).

- Паўночнае крыло палаца

Экспазіцыі:

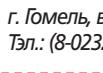
- "Свет звяроў Гомельшчыны".

Выстаўкі:

- Куток жывых экзатычных рэптылій.
■ Зімовы сад

- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА ГОМЕЛЯ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 32. Тэл.: (8-0232) 74-28-23.

Экспазіцыі:

- Інтэр'еры гарадскога асабняка к. XIX — пач. XX стст.

- Прагулкі па старым Гомелі.

- Гісторыя Гомеля ад старажытнасці да пачатку XX ст.

Выстаўкі:

- Фотаапараты і фотатэхніка XX ст. (каля 100 адзінак, перададзеных у дар Музею гісторыі г. Гомеля Леанідам Пінскім).

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16. Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі:

- "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).

- "Эпоха. Час. Будынак" (гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.).

Выстаўкі:

- "Таямнічая сіла крыжа".
■ "Дрэва добрае" (да 1025-годдзя Хрышчэння Русі).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

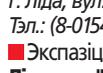
- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

- Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

- Выстаўка "Скрозь агонь баёў".
■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.

- "Музей крміналістыкі".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

- Экспазіцыя "Прырода Лідчыны".

Выстаўкі:

- "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...".
■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст.".
■ Выстаўка адной карціны "Партызаны".
■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!".

УВАГА!

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

- Пастаянныя экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
■ Выстаўка адной карціны Адама Шэмеша "Партрэт Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлі). 1854" (са збору Літоўскага мастацкага музея).
■ "Аўтапартрэт" Валенція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 22 — "Віні-Пух і ўсе, усе, усе..." В.Пятровай.
■ 22 — "Лебядзінае возера" П.Чайкоўскага.
■ 23 — "Кармэн" Ж.Бізэ.
■ 24 — "Сільфіда" Х.Левенскольда.
■ 25 — "Князь Ігар" А.Барадзіна.

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Выстаўка "Палескае мястэчка: Моталь" (фотаздымкі першага мотальскага фатограф Аляксея Мінюка, а таксама "Рэчы з мястэчак" з прыватных збораў Ірыны Кахановіч).
■ Выстаўка "Зямля Паднябеснай".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Мінск, вул. Энгельса, 7. Тэл./факс: 227 60 81.

- 21 — "Местачковае кабарэ"
■ 22 — "Вечар" А.Дударова.
■ 26, 27 — "Чорная панна Нясвіжа" А.Дударова.
■ 28 — "Пінская шляхта" В.Дуніна-Марцінкевіча.
■ 26 — "Папялушка" С.Пракоф'ева.
■ 27 — "Іяланта" П.Чайкоўскага
■ 28 — "Карміна Бурана" К.Орфа.
■ "Кармэн-соіта" Ж.Бізэ — Р.Шчадрына.
■ 28 — "Дырэктар тэатра" В.А. Моцарта.
■ "Спачатку музыка, потым — слава" А.Сальеры.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

Якубам Коласам для малодшага ўзросту. Выстаўкі:

- Музейна-педагагічны праект для дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту "Крочам у школу разам з Коласам" (заяўкі прымаюцца па тэлефоне: +375 (17) 284-17-02) — да 27 верасня.
■ Выстаўка "Вучні Якуба Коласа" з фондаў музея — да 30 верасня.
■ Выстаўка "Якуб Колас і Аляксандра Каліна. Гісторыя знаёмства і перапіскі" — да 30 верасня.
■ Выстаўка "Якуб Колас у творчасці скульптараў" з фондаў музея.

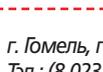
ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7. Тэл./факс: 227 60 81.

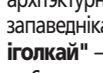
- 21 — "Нязваны госць" С.Бартохавай.
■ 23, 27 — "Адамавы жарты" С.Навуменка.
■ 24 — "Белы анёл з чорнымі крыламі" Д.Балыка.
■ 25, 26 — "Раскіданае гняздо" Я.Купалы.
■ 28 — "Гісторыя двух сабак" Я.Конева.
■ 28 — "Тры Жызлі" А.Курэйчыка.

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875

ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

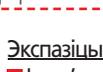
ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

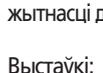
- 21 — "Нязваны госць" С.Бартохавай.
■ 23, 27 — "Адамавы жарты" С.Навуменка.
■ 24 — "Белы анёл з чорнымі крыламі" Д.Балыка.
■ 25, 26 — "Раскіданае гняздо" Я.Купалы.
■ 28 — "Гісторыя двух сабак" Я.Конева.
■ 28 — "Тры Жызлі" А.Курэйчыка.

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875

ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16. Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

- "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".
■ Турыстычна-пазнаваўная праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875

ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

"Profectus" — выстаўка дыпломных работ выпускнікоў Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя А.К. Глебава.

- "Без межаў" — выстаўка работ Надзеі Бука.

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

Рэдакцыйная калегія: Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ

Рэдакцыя: Дзмітрый ФІЛІПОВІЧ (адказны сакратар)

Рэдактары аддзелаў: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН

Спецкарэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ

Загадчык аддзела фоталюстрацый — Юрый ІВАНОВ

Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД

Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 290 22 50, (017) 286 07 97, (017) 334 57 23 Тэлефон-факс: (017) 334 57 41 Рэкламны адзел: тэл. (017) 334 57 41 www.kimpress.by E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаснае імя і бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

"К